Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 31 август, 1978 шу. ● № 104 (5924). ● Мах 2 кеп.

ШКОЛА—ДЕШАРА КЕРДАЧА ШЕРА

Вай берригачу мехка санна, кхоана Нохч-ГІалгІайчене а школашка, ерригача дешара заведенешка дешара керда шу къахьегамен политически хьинар айденначу хьалашка дІадолалу.

Соахкара шу чакхдоаллаш КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советон тІанийцача «Массане а юкъара дешар хьехача школай дешархошта дешар хьехилга, кхетам лулга дІахо эргадоаккхаш тоадарен уж къахьегамга кийчбарен хьакъехьа», «Юкъарча дешара школай дешархошта мах боацаш учебникаш теларга довлара хьакъехьа» яха соцамаш, «СССР халкъа хьехархо» яха цІи оттаярах долча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ кхы цхьаьккха а къаьгта дола тешалаш да Советий мехка кхувшйоагІача тІехьенна дешар хьехилга, кхетам лулга коммунизма сийрда кхоане хьалъеш йоадлача общества вахарах хада йиш йоаца дакъа хилар. Укх шера аьхки Москве хиннача Еррисоюзни хьехархой съездага КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дахьийтача моаршал тІа аьннача «партен Советски правительстван кІаьдвалар фуд ца ховча, Iалаьмате беркате хьехархой балха чІоагІа хам а бу цар шоаш кхо ца беш хьегача къих царна чІоагІа баркал а оал» яхача дешаща мах хоадабаьб хьехархо яха сийдола цІи лелаечча наьха гІулакхий.

Цунца цхьана партен правительстван соцамаша, вахаре хІара дийнахьа хулаш дола кІоаргга общественни а социальни а маІан дола хувцамаш теркал а деш, керда доккхий декхараш оттадаьд школе болх берашта хьалхашка. Республика школай балха кІоаргга яьча анализо хьахьекхад дІанхача шерашца нийсдича укх тІеххьарча хана педагогически коллективашта белгалдалла хІамаш карагІдаьннилга. Иштта, республике керттерча даькъе чакхдаьккха даьннад кагирхой юкъарча юкъерча дешара юкъеозилга, лакхбеннаб дешархой дешарах кхувш хилара боарам, лостам болашагІа хиннаб дешархошта къахьегама кхетам баларан царна болхлой профессеш харжара гІо даран чакхбоаха болх.

Школа балха хьакъехьа болча соцамаш тІа, Еррироссийски Еррисоюзни хьехархой съездаша чІоагІа теркам тІаозаш белгалдаьд балха эффективности дикален хьалхарча плане оттадаьча пятилетка шерашка хьехархочун къахьегама дикал лакха хилар хиланза даргдоацача хІамаех долга. Тахан республика хьехархой мугІарашка кІезига бац шоай балха бизза бола говзанчаш, нравственни цІена а камаьрша дегаш а дола нах. Царех ба Грознерча № 2 йолча школа хьехархой Э. Д. Басина, В. А. Лапатин, Л. А. Уциева (№ 39 йола школа), А. Д. Кормишина (№ 31 йола школа), Ассиновскерча школера И. В. Буханцов, г. Назранерча № 3 йолча школа хьехархо Я. Д. Медов, Алхастера хьехархо В. А. Фаргиева, Мескер-Юртара В. А. Баширов, Урус-Мартанера А. А. Ясаева, МагІалбикера З. Ф. Рязанован Л. И. Коттоеван, Наурера Т. И. Захаренко, дукхха кхыбараш. Цар хьехаш долча берашта дика хов шоаш дешаш сецдухьа да, хІана аьлча дешарах а моллагІдолча кхыдолча дикача гІулакхах а цхьан сага санна, гонахьарча наха боккха пайда хьабоалилга дІачІоагІдаьд цар сакхетам чу хьехархоша. Цудухьа цар хьехаш долча берий знанеш дика я, дешархой общественни хьинар долаш ба.

Цхьабакъда гІулакх массанахьа а дац иштта дика. Хьехархой августовски совещанешка белгалдаьха ма-хиллара, дІахо вІалла а ла йиш йолаш хІама дац дешархой знанешка диллача вай республика школаш Российски Федераце тІеххьарча моттигашка латташ укх массехк шера хьайоагІаш хилар. ДІадаха дешара шу чакхдоаллаш республике школашка просвещене министерствос даьча фронтальни тохкамаша хьахьекхар из гІулакх тоадаларга ластар ма-хетта дика ца латтилга. Грознерча а республика юрташкарча а школай цхьаболча хьехархоша педагогически балха толашагІйолча формаех пайда кІезига эц, дешархой шоаш уйла е Iомабац, дешар хьехилга кІоаргга вахарца дувзац. ГІулакх иштта латт Грознерча №№ 26, 34, 8 йолча школашка, № 6 йолча школе-интернате, Ачхой-Мартановски, Назрановски, Советски, Малгобекски, Урус-Мартановски, Веденски, Ножай-Юртовски районашкарча дукхача школашка, Цу школашка моттигаш нийслора, масала, 27 дешархочох 23-не контрольни балхах шиаш йоахаш. Гуш ма-хиллара, дешара кердача шера дукхача школашка, гІулакх овлангара денз эрга а доаккхаш, къахьега дезаргда. ХІана аьлча знанеш школа балха керттера хьокхам, цо кхувш воагІача сага луш йола йокхха ганз я.

Дешара кердача шера, хьалхагІа Iоаьча опытах пайда а нйбеш, кхы а хьинарегІа бе безаргба кхувш йоагІача тІехьенна коммунистически кхетам балара болх. Цу хьакъехьа доккхий декхараш хьалхашка латт общественни дисциплинаш хьехача педагогашта, цу гІулакха юстара латта йиш яц кхыболча хьехархой а. Дешархошта коммунистически кхетам балара дешаш кхоачашдеча принципиальни лоархІам болаш я парте XXV-ча съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яь кхетам балара болх комплексно чакхбаха безарах, идейно-политически, къахьегамен нравственни кхетам балара болх айхха вІаши бувзаш бе безаш хиларах йола вывод. Цу хьакъехьа чІоагІа лоархІам болаш да сийлахь-воккхача баьчча В. И. Ленина вахари къахьегами, цун теоретически тІехьале, парте документаши материалашц Iомаелга. Идейно-политически кхетам балара хьехархошта йоккха материал я новкъоста Л. И. Брежнева теоретически балхашта, докладаштен къамаьлаштен юкъе, «ЗІамига лаьттен» «Юхадийндаларн» яхача цун мемуарашка.

Ховш ма-хиллара, тахан школа лоархІаме декхар да дешар вахарца дувзар, дешархошта къахьегама кхетами профессиональни лостами балар. Тахана рча дийнахьа республика хІара школана къоастаьй дешархой къахьега Iомабара профилаш.

Цхьабакъда, цу даькъе а кІезига дац хІанзчул тІехьагІа де дезараш, Просвещене министерствос кхыйолча министерствашцен ведомствашцен цхьана лаха еза укх шера Грозне хьаеллаш йола дешара-производственни ши комбинат санна, цу тайпара комбинаташ города кхыйолча районашка, республика кхыйолча индустриальни цетрашка хьаеллара торонаш а. Школай балха дешаш хаддаиза партийни советски органий а теркама юкъмоттиге латта деза. Долаш дола кхоачамбоацараш дІадахара массане а низ а хьинар а тІадахийтача мара беркате хургбац кхувшйоагІа тІехье кІоаргга знанеш, коммунистически сакхетам болаш, мехка бизза гражданаш хургболаш хьалкхебара чакхбоаха болх.

Дешара керда шу даькъала хилда ерригача педагогически коллективай, берригача дешархой!

КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА, ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАШ!

ХЬАЙБАЙ БОАХАМЕ ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ СЛЕТЕ ХИННАРАША КОЛХОЗИЙИ СОВХОЗИЙИ ФЕРМАЯ БЕРРИГАЧА БОЛХЛОШКА ДАЬ КХАЙКАРАЛ

Деза доттагІий!

КПСС ЦК июльски Пленума исторически решенеша, цига Л. И. Брежнева яьча доклада политически къахьегамен хьинар айдаьча хьале гулденнад тхо, хьайбай боахаме хьалхалаттарий республикански слете дакъа лоацараш, пятилетка кхоалагІча шера тІайийца доккхагІдола декхараш толаме кхоачашдара лоаттабеча къовсама хьалхара итогаш е аьнна. ЧІоагІа уйла тІаяхийта дийцар оаха КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума, парте Нохч-ГІалгІай обкома X пленума решенеш кхоачашъяра декхараш.

Оаха, слете дакъа лоацараша, белгалду, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона жоп луш республика хьайбаш леладераша хьайбай боахама дерриге доакъош дегІадоаладеча толамаш даьхалга. ДІададахача Iай, укх шера дІаяхача хана Iалашдаьд детта доахан, хьакхарч, жа, коа тІара оалхазараш алсамдоахилга, цар продуктивность айелга. Из бахьан долаш хьайбай продукташ дукхагІа хьа а яьхай, кийч а яьй.

Паччахьалкхенга дулх дохкара ахшера план республико кхоачашъяьй 103 процент, шура — 102, фуаш — 105, тха — 127 процент. ДІадахача шера цу ханаца нийсдича дулх кийчдаьд 9 процент дукхагІа, шура — 3, фуаш — 5, тха — 15 процент.

Хьайбай боахам дегІабоалабеча доккхагІа толамаш даьхад Шелковской, Грозненски, Надтеречни, Ножай-Юртовски районаша.

Хьалхарча ахшера итогех социалистически яхье котъяьннараш лаьрхІай «Первое мая» яха грозненски колхоз, «Шелковский» племзавод, «Минеральный» совхоз, «Путь к коммунизму» яха шелковски колхоз, Ленина цІерагІча наурски колхоза шурий - товарни ферма, кхы а дукха фермаши бригадаши.

Социалистически яхье котбаьннараштa юкъе — дояркаш, жа Iуй, хьакхарч лелаераш, коа тІара оалхазараш леладераш — верригаш а 270 хьалхалаттар. Царна юкъе — хьайбай боахаме цІи хеза говзанчаш дояркаш «Путь к коммунизму» яхача шелковски колхозера А. Моисеева, «Путь к коммунизму» яхача сунженски колхозера А. Астамирова, Ленина цІерагІча шелковски колхозера скотник Н. Ибрагимов, «Лермонтовский» совхозера Iаьсий леладу А. Арсанова, «Красноармейский» совхозера хьакхарч лелаю Н. Подлесная, «Староюртовский» коа тІера оалхазараш леладеча фабрикера оалхазараш леладу З. Терекбаева, жа Iуй В. И. Ленина цІерагІча наурски колхозера Э. Хамидов, «Минеральный» совхозера Т. Шуаипов, кхы дукххабараш.

Толамаша гІадвугилга шеко йолаш дац. Цунца цхьана бакъде деза вайна карагІдаьннараш, вай торонашка хьежача, дукха хила йиш йолга. Хелехета а, хІанз а долаш да шоай йолча йІаьхийча торонех хьайбайи коа тІарча оалхазарийи продуктивность айярах пайда кІезига ийбеш, планаши социалистически декхараши кхоачаш це деш дола боахамаш, фермаш, бригадаш. Из во Iатто бІарччача республика хьокхамешта.

Тхо, слете дакъа лоацараш, дояркашка, хьайбаш, Iаьсий, хьакхарч, коа тІара оалхазараш леладерашка, жа Iушка, зоотехникашка, ветеринарии болхлошка — республика хьайбаш леладеча берригнешка кхайк хьайбай боахам сихха дегІабоалабара долеш допча дикача хьалех ма-могга дукхагІа пайда эцара уж тІехьехаш.

Республико тІехьаюса колхозаш, совхозаш, фермаш, бригадаш, къаьст-къаьста хьайбаш леладераш хургбоацаш дІаоттадергда вай гІулакх. Вай декхар — балха хьокхамаш хоалуш айделга Iалашдергдола гІулакхаш делга.

Шурий фермашка къахьегарий, колхозийи совхозийи доярка мул ба шера юкъера лаьрхІача Iаттагара 3000 а кхы совгІа а шура яккхар. Скотникаша Iалашде деза доккхийча доахан дозал ден-бус 800—1000 грамм тІакхетилга, дулха дІателача хьайбай дозал 350—400 килограмм хулийтилга. Жа Iуша Iалашданза даргдац хІара бІаь жийна тІехьа 110—120 Iаьхар хьалкхебелга, кхы дІахо а тха дукхагІа а доаккхилга, коа тІара оалхазараш леладераша яхкача котама тІехьа 210—220 фуъ гулде деза.

Из кхоачашдулургдолаш декхар да. Республика цІи хезача доярка А. Моисеевас слете аьлар, дІадахача шера хІара Iаттагара йиъ эзар килограмм шура яьккхай ше, аьнна. Йиъ эзара боарам тІа баьннаб шелковски кхыбола дояркаш а — шурий фермай продуктивность лакхъяра республикански яхь дІайолаяьраш. КПСС обкома бюрос могадаь цар дІадоладаьр ерригача районашка хьаллаьцад, кхо эзар килограмм йоахарий мугІараш алсамдувл.

ХІаьта мел дика толамаш даьхад хьалхалаттача Iаьсий леладераша, хьакхарч лелаераша, коа тІара оалхазараш леладераша, кхы профессеш йолаш болча хьайбаш леладерашаl В. И. Ленина цІерагІча наурски колхозерча вокхагІволча жа Iун Э. Хамидова бригадо укх шера хІара бІаь жийна тІехьа хьахинна 159 Iаьхар цхьаккха а тІера ца боалийташ тІехьара къоастабеча ханага дІакхоачабаьб. Чуоттадаь латтача Iаьсашта килограммаш дулх тІадеттадалийтад «Загорский» совхозерча вокхагІволча скотника У. Батукаева.

Хьайбаш леладара говзанчий опыт фермай берригача къахьегамхошка дІакхоачае еза.

1978 шерей бІарччача пятилеткаи заданеш толаме кхоачашъяра бола тешам — хьайбай боахам лерргІа промышленни ларда тІа баккхар. Iул юхаметтаоттадар духьа хьалхашка латта декхар кхоачашдара тІаберзабаь, дика вІаштІехьбаьккха болх. Хьалхалаттача боахамий гІулакхаш хьал а лаьца, тоабергба вай фермашкара племенной болх, хьайбашта еш йола искусственни осеменени, уж Iаьхара дусаргдоаца гІулакх дергда вай. Дебадергда вай доахан.

Ха дІа ца а йохийташ, хІанзе а денз хьайбай продуктивность айяр духьа динза дарг мел доацар дергда вай. Аьттув болаш йолча цу ханах пайда а эцаш, дикка алсамйоаккхаргья вай шура, тІадетталу дулх, котама фуэш. Продуктивность соахкарча боарамал дикка лакхагІа хургйола гІулакх дергда вай.

Новкъостий! Колхоза а совхоза хІара къахьегамхочоа хов, хьайбай боахам дІахо дегІабоалабара лард — тешшаме доакъара база йолга. Дика доакъараш шортта хилар — доаханеи коа тІарча оалхазарийи продуктивность лакхъергйола керттера хьал.

Аьттув болаш йолча торонех биззагІа пайда эцаргба вай фермашка доакъараш Iоадара, йол хьакхара темпаш лакхъергья вай. Къаьста чІоагІа уйла тІайохийтаргья эрий тІаювла баьцаш Iалашъяра. Цу цхьан ханна сихдергда хьажкІий силос лаьттах йоллилга, баьций хьоар кийчделга. Цу гІулакха ерригача техникана тар ма лу дукхагІа мухь тІабуллилга Iалашдергда, кхы тІа а транспорт юкъеозаргья, дуккха нах вІашагІа а бетташ субботникаши воскресникаши дергда вай.

Дас санна пайда эцаргба вай доакъараш Iоадар духьа кхы тІа а хьагучадоахача кхоачамех: хьагулдергда дерригача, гІадамаш, шекара свеклай лордаш.

ХьалххагІа а кийчлургда вай Iай дуаде Iалашдаьча доакъарех эффективность эггара йоккхагІа йолаш, хьахур дукхагІа долаш пайда эца. Цар учет нийса вІаштІехьйоаккхаргья, вІалла а тІера ца доалийташ ханага доахаргда вай уж. Фермашкара дерригача доакъараш дІадахка мара ца дезаш кийчделга вІаштІехьдоаккхаргда вай. Цу гІулакха эггара хьалхарча аргІанна динза даргдоацар да доакъара цехаш шоай ханнахьа кийчъяра йоахо елга.

ЧІоагІа къахьега дезаргда хьайбаш чудоахкаду ерригача помещенеш массе метте Iанна кийчъяра, фермашка санитарни порядок оттаяра.

Укх шера довхан Iангара даха дика кийчдалар — тІехьатетта йиш йоаца вай гІулакх, вай декхар.

Вайна, хьайбаш леладерашта, хьалхашка бехктокхаме декхараш оттадаьд КПСС ЦК июльски Пленумо. Царех дикагІа лоархІабергба чІоагІа квалифицированни, хиланза яргйоаца знанеш йолаш бола нах. Гуйранан замалахьа фермашка профессиональни дешар вІашагІдолларгда вай. Ший говзал тІагІертта эргайоахаш тоае еза вайх хІаране.

Хьайбаш леладеча боахамий берригача болхлой тІахьех оаха хьайбай продукташ яхарей кийчъярей план кхоачашъяь ца Iеш, дикка тІехкхоачаш а яр духьа шерра социалистически яхь йоаржаяра. Укх шера паччахьалкхенга дохкаргда вай 37 эзар тоннал кІезигагІа доацаш дулх, 90 эзар тонн шура, 82 миллион фуъ, 4600 тонн тха. Уж дукхагІа я хьалхагІа тІайийца хиннача декхараша йохка лаьрхІарел. Къаьстта чІоагІа уйла тІайохийтаргья вай дІателача продукце дикал тоаяра, хьайбай боахама эффективность лакхъяра.

КПСС ЦК июльски Пленума решенешта, юрта боахам дегІабоалабара, советски халкъа хьал-торо тоаяра партеи правительстваи массаза а еча йоакхонна вай луш дола дизза жоп хилда из.

Кхайкарал тІайийцад хьайбай боахаме хьалхалаттарий республикански слете.

КомплексагІа лел балхаш

Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза къахьегамхоша шерра йоаржаяьй пятилетка кхоалагІча шера планаш кхоачашъяра тІехьа социалистически яхь. Республике эггара хьалхарчарца чуийца даьккхар цар кхашкара ка бола ялат. Паччахьалкхенна из дІадалара план сийленца кхоачаш а яь, боахама чухьарча гІулакхашта эшар дІаоттадир сихдаь. Из болх хийцца беш латташехьа, цунна тІехь тІехьа дІахьора кхашкара кхыдола балхаш а.

— Тха механизаторий массазара оамал я кхай тІара комбайн арайоаллашехьа нох юкъедоаккхаш, — дувц колхоза парторганизаце секретара Петр Георгиевич Коломенске. — Юкъе йовкъащ ца йолийташ комплексагІа ду балхаш дукхагІа овсарле йолаш долга тхона дукха ха хьалха гучадаьннад. Цудухьа ялат чуэцарах хетта, цунца цхьана доладир кхаш мукъадаха, чах аргІаш де, тІадоагІача шера хургболча хьувкъама оахам кийчде. 25 июль тІанкхачалехьа аргІаш даь вІашкатехад 3200 тонн хьалха кхачача ка болча ялатий ча, август бутт хьатІакхачалехьа аьха Iодиллар 2800 гектар лаьтта.

Цу тІа соцаш дац лаьтта оахилга, кІа чуэццашехьа дІайийнача доакъарий культурех хІанз мукъадоалаш а цхьадар мукъадаьнна а да кхы тІа а 630 гектар кха. Из да аха доладергдолаш. Лоацача ханеи дикеи чакхбаккха лаьрхІад коминтернцаша из болх. Цунна тешалдеш санна цІераш йоах парторганизаце секретара дикагІболча механизаторий.

Гусеничи трактора тІа болх беча Джамалов Бауде нормагІа пхи гектар йоагІача ворхІ а кхы совгІа а гектар оахам ду дийнахьа. Лаьтта оахаш болх баьча деношка цо нормагІа аха дезаш дар 121 гектар лаьтта, хІаьта аьхад 139 гектар. Цул вогІа къахьегац Атаев Салаудина, Савдалов Сергея. Хьалхарчо нормагІа 206 гектар лаьтта аха дезача 280 гектар аьхад, шоллагІчо 396 гектар аха дезача — 440 гектар. Цу тайпара механизатораш дукха ба.

КПСС Центральни Комитета июльски Пленума решенеш ювцаш хиннача Нохч-ГІалгІай обкома X пленуме къаьстта белгалдаьккхар республикерча боахамаша шоай тракторни паркахи кхыча технически низехи эца йиш йола пайда ца эцилга.

— Из дош оаха цІенхашта теркам тІа а бахийта хьаийцад, — йоах П. Г. Коломенске. — ТехникагІара хьабаккха йиш йола пайда мелаб ховш механизатораш ба тха колхозе. Цар гІулакхашца хьахьекхад из лакхехьа дийца балхаш деча хана: хІана а гойт массазарча шоай балхаца.

Колхозхоша эггара бехктокхамегІа дола боахама дакъа лоархІаш да хьайбаш леладелга. Ма-эшша царна доакъар Iалашдар, Iа доаккхилга йІайхача помещенешка хургдолаш хІанззехьа цар йоакхо яр да керттера декхар. Цудухьа лаьрххІа доакъар Iалашдеш йола бригадаши звеноши вІашагІ а ехка, ахкан юхье денз из болх лаьгІ ца болийташ хьабоагІа.

Таханарча денга аргІаш даь вІашкатехай 3 эзар тонн совгІа йол, планагІа 2800 тонн йолча. ДІахо а йол хьокхаш ба доакъар Iалашдераш. Караногайски аренашкара эрий тІаювла цонаш дІаяьлча из йол дІайийнача баьцех Iалашъю.

Сенаж лаьттагІа еллай 5754 тонн, планагІа 2800 тонн йоагІача, аьтача люцернах гранулированни доакъар Iалашдаьд 3300 тонн гаргга, план 4 эзар йолча. ГІожача доакъара лаьрхІа кхы тІа аргІаш де йиш йолаш да 1500—1600 тонн башха дика ча — дуга чуэцаргдолча кхашкара.

БархІ эзар тонн силос кІоагашка йолла езаш ба колхозе. ХІанзлехьа чуеллай 5700 тонн. Из болх беш я лаьрххІа цу гІулакха вІашагІъелла чуэцара-транспортни звено шийца 4 комбайнови агрегати 10 автомашинеи а йолаш. Дийнахьа 1,5—2 норма кхоачашъеш къахьег цига комбайнераша Висаев Шамсудина, Эскирханов Султана, шофераша Мирзаев ИбрахІима, Джабраилов Адама, кхыбараша.

Шелал тІакхачалехьа тоаяь яха лаьрхІад колхозе хьайбай помещенеш. Желаш тоаеш йоалл хІанз цу балха вІашагІъелла ши звено. Царна кулгалдеш ба Мороз Василий, Панюшкин Василий. Цул совгІа шурий-товарни ферма помещенеш тоаеш йоалл Нутаев керте латта ремонтникий звено. ДикагІболча ремонтникаша Горелов Алексея, Дорошенко Кузьмас, Куценко Ивана, Пономарев Виктора, кхычар дош деннад сентябрь бетта хьалхара кІира чакхдалалехьа хьайбай помещенеш тоаяь яха.

Иштта вІашгІдийза, комплексагІа дІахьу «Коминтерн» цІерагІча колхоза къахьегамхоша боахамера балхаш.

З. ДАУРБЕКОВ.

КОСМИЧЕСКИ КЕМА ЭКИПАЖ

«Союз-31» яхача космически кема дунен халкъашта юкъерча экипажа командир СССР летчик-космонавт, Советски Союза шозза Турпал полковник В. Ф. Быковский.

В. ЧЕРЕДИНЦЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

«Союз-31» яхача космически кема дунен халкъашта юкъерча экипажа космонавт-тохкамхо ГДР гражданин, Къаман халкъа эскара подполковник Зигмунд Иен.

В. ЧЕРЕДИНЦЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

«САЛЮТ-6» — «СОЮЗ-29» — «СОЮЗ-31»: ТОХКАМАШ ДІАХО ДЕШ ДА

НАЬКЪА ЛОСТАМ ТЕЛА ЦЕНТР, 29 август. (ТАСС). Владимир Коваленках, Александр Иванченковх, Валерий Быковских, Зигмунд Иенах латта дунен халкъашта юкъера экипаж тохкамийн экспериментийн программа «Салют-6» — «Союз-29» — «Союз-31» орбитальни комплекса тІа дІахо кхоачашъеш я.

Космонавтий балха ди тахан Iуйрийна бархІ сахьат даьлча дІадоладеннад.

Медицински тохкамий программагІа автономни микроанализатора новкъосталца цІий пробаш хьанийцай Владимир Коваленкей Александр Иванченковеи. Уж лабораторни анализаш яра Лаьттан тІа яхьаргья.

Тахан «Сплав», «Кристалл» яхача установкашка чакхйоалаш я Советски Союзеи Германски Демократически Республикаи специалисташа кийчъяь, космически материаловеденена еш йола технологически ши эксперимент.

Дозал доацача хьалашка микроорганизмаш дегІа мишта ух хар духьа дІахо а цхьана медико-биологически эксперименташ еш я экипаж.

ХьалхагІа хоам баьча тайпара, Валерий Быковскийи Зигмунд Иени «Союз-29» яхача кемаца юхабоагІаргба Лаьттан тІа. Юхадоаладу кема кийчдеча хана космонавташа «Союз-31» яхача кема чура хІаране гІандий ложементаш вІашагІа а яьха. «Союз-29» яхача кема Iойоссаеча аппарата чу оттаяьй уж.

Таханара ди чакхдалалехьа кема тІа пресс-конференци е лаьрхІад.

Селхан баьча медицински тохкамах хьахиннараша хьахьокх, Валерий Быковскей Зигмунд Иенен могашал дика хилар. БоаррамагІа болх бу орбитальни комплекса тІарча системаша. Дунен халкъашта юкъерча экипажа берригача членаш дикача хьал тІа ба.

ХАМИКОЕВ М. Б. НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ ДЕЯТЕЛЬ ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Студенчески кагирхой физически хьалкхебелга вІаштІехьдоаккхача дика гІулакхаш карагІдувларахи общественни балха юкъе хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика культура заслуженни деятель яха сийлен цІи лойла Хамикоев Майрам Бибисовича — М. Д. Миллионщикова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта института студенташ физически хьалкхебара кафедра заведующена.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный, 1978 шу, 25 август.

БУТА Н. Я. НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республика къахьегамхошта тІема-патриотически кхетам луш боккха болх барах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Бута Николай Яковлевича — Н. Б. Грекова цІерагІча студе художника, РСФСР заслуженни художника.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1978 шу, 29 август.

Комсомола 60 шу дизарга

Иштта хьахилар Долакха-Юрта КОМСОМОЛ

1978 шу чакхдоаллаш Грозненски мехкдаьтта, юрта боахама йоккхийча тороний лоархIам а беш, тIехьагIа Москвана тIалатаргболаш Къилбаседа Кавказ дIалаца беннабар кIайгвардейски инаралаш. Шортта герз долаш, Iомабенна болча кIайгвардейцашта тIем тIа чIоагIа зе деш латташ хиннадале а гаьнна дукхагIа низ болаш вола моастагIа юхатоха могаргдолаш дацар къонача ЦIеча Эскара доакъош. Кхоачам хиллал герз, тIабувха гIирс бацар, дIайхача лазаро бохабаьбар низ.

1919 шера январь бутт чакхбоаллаш Владикавказа (хIанз город Орджоникидзе), Къаскима, СоагIапчена, Долакха-Юрта, ТIой-Юрта хьатIабера инарала Деникина бIу. Шоай юрташ яха тIагIерта кIайгвардейций инаралаш, князь Султан-Гири керте лаьтта бригада беррига бIухой етташ тIехьашка баьхар СоагIапчарчей Къаскимарчей партизанаша. Къаскима тIом беш хиннараштa новкъостал деш хилар лоаллахарча хIирий Заманкул яхача юртара кагий нах И. Кусов, Х. Зинов юкъе а болаш бола партизанаш, тIехьагIо хьагучадаьннача тайпара цар доккха зе даьдар кIайгвардейцашта, шоай юрта аьтта оагIорахьара дов деш. Къаскимхоштa, иштта заманкулхоштa дика ховра шоаш сендухьа тIом бу. Цу тайппара юха тIехьашка баьлар кIайгвардейцаш.

Долакха-Юртей ТIой-Юртей гIолла чакх а ваьнна «Козышк» яха стратегически пункт (хIанз Консервни яха станци) дIалацара гIалгIашкара цу юрташка гIолла шоай бIу чакхбоалийтилга дIадийхар Деникина инарала Геймана, ак оале лаьтанца юрташ Iошаьрьергья яхаш кхерам тIа а тувсаш. Мехкдаьтта Грознех Владикавказ хьахоадае лаьрхIа дар из.

Кхерабенна юхабаланзар, лата кийча бар Долакха-Юртара къона партизанаш. Россе тIом беш хиннараш санна шоаш а комсомольцаш лоархIар цар, ячейке дIаязбаь ца хилар мара хIама доацаш. Ше яхар хургдоацилга хайча шоай штабе юхавахар юкъевайта хинна кIайгвардейски эпсар.

Цул тIехьагIа юртал арахьа шоаш хьагулбеннача наха митинг йир. Цига къамаьлаш дир кагийча наха А. Барахоева, Берднев Махьмада, кхычар. Цу ханна ГIалгIай окружной ревкома членаш (Албогачиев Ювсап, Бутырин, кхыбараш) гонахьа а болаш хьатIавена Серго Орджоникидзе цар деш дола къамаьлаш хеза чIоагIа гIадвахар.

Деникина дIадехачоа жоп ийца кIайгвардейций штабе нах бахийта лаьрхIар митинге хиннараша. Укх тайпара дар жоп: «Большевикий Iаьдал — из тха Iаьдал да, тхо цIаккха а хиннадац изменникаш, предателаш, кIайгвардейцаш тIом ца беш оах чакхбоалийтаргбац». Из жоп ийца шин зIамигача сагаца (У. Шакриев, Э. Даурбеков) кIайбараш болча ваха хиннав Долакха-Юрта ревкома председатель Дахкильгов Гири. Уж Деникина штабера юхабаьхна ах сахьат даьлча болабеннаб бовзаш бола Долакха-Юрта лаьтта тIом.

Цу юкъа укхаза хьаккхьачар 2 йоккха топи, массехк пулемети йолаш Владикавказски пехотни училищера 200 курсант. Царел совгIа долакхюртахоштa Аксанов Ювсапаца, Долгиев Ахьмадаца, Осмиев Сабанаца, Даурбеков Дударaца, ДахкильговгIар Фапеца, Умат-Гиреца, Султан-Гиреца, Парижев Керамца, Гелисханов Мадаца, ДжандаровгIар Ражапаца, Iусманаца, Iабдурахьманаца уллув дIа а этта латташ бар кагий нах Лагутин Иван, хIире Куртатинский Алексей, аварец Ромазанов Ховад, Чуборков Григорий, дукха кхыбараш.

ТIема Iомабенна бацар вай кагий нах. Иштта дале а моастагIий геттара дукха боабир цар. Патронаш кхоачаелча шалташ а яьха чухьийдар уж. ТIема гIулакхашта Iомабанза а патронаш кхоачаенна а бола партизанаш духьала лоаттабаланзар герзаца дика кийчбенкеи гаьнна дукхагIеи болча кIайгвардейцашта. ТIаккха СоагIапче дIалаьцача моастагIаша йоагарг мел йолча хIамах цIи техар, доахан, ружъа дIадихьар.

1920 шера бIаьсти чакхйоаллаш вIашагIъелла яьлар комсомола Долакха-Юрта ячейка. Цу гIуланха комсомола окружкомера баьхка хилар Э. Эсмурзиев, С. Фролов, Р. Баркинхоев, М. Аушев. Секретаралла хержар Рамазанов Махьмад, бюро членалла — Коригов Хоси, Бижиев Бевпан, Дахкильгов Соти.

ТIемо бохабаь боахам юхаметтаоттабара, бIаьхийчаргара продразверсткаx ялат, даьтта, дулх, кхыйола продукташ хьаяхара, бандиташца къовсам лоаттабара ревкома новкъостал деш хилар Долакха-Юртара комсомол. Цул совгIа ревкомаца, милицеца цхьана чурча моастагIаща, говраш, доахан лечкъадеращца лира къовсам лоаттабир. бIаьхийчаргара хьа а даькхе совгIа дола лаьтта къебараштa дIадекъаь. ялат дIадера, чуэцара новкъостал дора цо. Лоацца аьлча, деррига боахама-политически гIуланкхаш Долакха-Юрта комсомола дакъа лоацаш дар.

Цу шера (1920 ш.) вIашагIъеллар Долакха-Юрта отряд ЧОН (къаьсттача гIулакхашта лаьрхIа эскара доакъош). Дерригаш а комсомольцех вIашагIдехкар уж, Долакха-Юрта комсомольцаш юкъе а болхаш. Кравченко яхаш кулгалхо а волаш Владикавказе яр ЧОН-а штаб. Цун инструктораш хилар Хаштиров Мухтар, Гарчханов ИсмаIал. ХIаьта Долакха-Юрта отряда начальник вар Дахкильгов Таси.

ЧОН-е дIа а язбеш доацараштa дIателар герз. Бакъда, дукха-м бацар герз доаца комсомольцаш. Отделенештеи звеноштеи йиикъа а йиикъа инструктораша кIирагIа цкъа тIема кийчбалара занятеш йора, ЧОН-а бIухошта екъа паек телар. Касткаста Владикавказе хьал а болхаш штабе казармении хьале хулар уж. ХIаьта шоаш Владикавказе болаш бандиташца лоаттабеча къовсаме ЧК-на новкъостал деш хулар чоновцаш.

У. ДАХКИЛЬГОВ,
комсомола ветеран.

Дика къахьегама толамаш доахаш чакхбаьккхаб укх шера дIабаха ворхI бутт Грозненски швейни объединене коллективо.

Продукци маьхалъяккхара 7 бетта план 101,9 процент кхоачашъяьй цар. Иштта, планал совгIа 550 эзар сома тийга яь хIамаш арахийций.

Белгалдаккха доагIа, объединене 7 бетта арахийцача продукцех 3,471 эзар сома маьха яр дикала Знак йолаш арахийцалга, цу даькъе 191 эзар сома планал совгIа а йолаш.

Уж доккхий хьокхамаш доахача хьинаре къахьегаш ба № 6 йолча цехера болхлой. Царна юкъе а белгалбаьнна ба шоай балха нормаш 120 — 130 процент кхоачашъеш бола пятилетка кхаь шера план кхоачашъяь хьехамча Онищенко Васса Ивановнаи цо Iомаяь Адамян Амалия Багратовнаи. (Сурта тIа аьрдехьара аьттехьа).

И. ПЛИЕВА сурт.

«Грознефтегеофизика» 50 шу дизарга

НОВКЪОСТАШТА МАССАЗА А ХЬОКХАМ ТЕЛАР

Халкъа боахаме эггара халагIеи бехктокхамегIеи лоархIаш бола болх ба бурувдетарий бар. Цар тешамегIеи бокъонца болеи гIончий лоархIаш ба геофизикаш. Бурув тохача цхьаккха тайпа хьовзам ца хилийтара, скважина кIоаргачара хьалаш довзара, болх боагIача боарамагIа дIабахийтара балхаш деш бараш уж ба. Масала, цар скважине кIоарга Iочуухийтача прибораша хьахьокх колонна мел юаеннай, газ, коачал йий, цементаж мел е еза, кхыдараш. ЗIамига баьнна а уж гIалат баьлча дуккхача хана бурув тохаш хьийга къа, дIадахийта рузкъа зехьа дов тарлу. Дукха моттигаш нийслу скважина тIехкIоаргачара хьалаш довзара Iочуяхийта прибор дIалоаца а яле соцаш. Укхаза чIоагIа эш сабар, опыт, балха говзал. Уж ца хуле авари хила тарлу. Иштта болчарех ва каротажник-перфораторщик Толстопятов Александр Никифорович.

Ткъаь итт шу совгIа ха я балха моттиг ца хувцаш Грозненски промыслови геофизически конторе (ГПГК) цу профессех из къахьегаш вола.

— 1947 шера Советски Эскарера мукъа а валийта цIавеча чIоагIо йир аз эггара халагIча, дукхагIа нах эшача халкъа боахама участке балха отта, — йоах Александр Никифоровича. Ишттачарех яр геофизика участок. Фашистски гIаьрахоша бохабаь халкъа боахам юхаметтаоттабеча дукха эшар мехкдаьтта, из даккхара бурув тохача, геофизически партешка тоъаш бацар болхлой, говзанчаш. Цудухьа нийсделар со укхаза балха вар а айса яь чIоагIо аз йоха ца яр а, — йоах Толстопятов Александр Никифоровича.

Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа денал, къонахчал гойташ моастагIчунца тIом барах енна ЦIеча Седкъа, Сийлен кхоалагIча степена орденаш, массехк медаль улла форма дукха ха йоацаш тIаювхаш хиннача дегIаца низбеннача, тоавеннача зIамигача саго ший хьинари низи кхобацар тIем тIа саннa къахьегаме а ший декхараш цIенеи диззаи кхоачашдара. Бетташ, шераш сиха дIаухар, тIа-тIа кIоаргагIа бовзар Александр Никифоровича ше каралаьца болх. Ше шек волаш дар хьаккхашта дIахоаттар новкъосташка, цкъа аьнар шозлагIа ала дезаш хилийтацар.

Иштта къахьегар бахьан долаш Александр Никифоровичах башха-дика производственник хилар. Ший балхах тIехдика кхеташ хиларах бехктокхамегIарча участкашка къахьега хьежаву из. Керттерча даькъе бурув тохача цо кхоачашъеш яраш спуско - подъемни операцеш я. Из болх бурув деттача эггара чоалханегIа лоархIаш а ба. Цхьабакъда, ший бехкагIа ше къахьегаш волча 30 шу совгIча хана цкъа хьовзам хилийтабац цо, кхаш дувц контора кулгалхоша. Цун керттердар да даим Александр Никифорович фийла хилар, кхерамзлен техника бокъонаши технологически режими цо нийса лелаяр.

— Дуккхача шерашка диц лургдоацаш дукха гIулакхаш нийслу тха балха тIа, — йоах Толстопятов Александр Никифоровича. — ВорхIи ахи эзар метр бурув тоха дезаш йола «Бурунная-1» яха скважина йоаккхача хьожаваь болх беш вар со. Скважине Iочуяхийта прибор Iочу ца йодаш сецар. Цига де дезар сиха ца дой, авари хилар кхерам болаш гIулакх эттар. Укхаза накъаьлар сона дуккхача шерашка Iоаяь опыт. Веха е сихвенна ца хьовзаш аз болх барах эшайир нийсъенна халонаш. Хила тарлуш йола авари ца хулаш йисар. Тха балхах лаьца уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я, — аьлар цо.

Буровойшта гIулакх деш йолча установкех цхьаккха а яц Александр Никифоровича дикеи тIехдикеи ца йовзаш. Дукха ха йоацаш доазол арахьарча мехкара керда массехк установка кхаьчача, цар тIа болх бе хьожавир из. Лоацчача хана царех дика кхийтта а кхийтта царца скважинашка болх бе воллавелар новкъост Толстопятов. ХIанз из болх беш ва «Урал» яхача установка тIа. Масса а халагIйолча моттигашка хьежаву Александр Никифорович. Цхьа бахьан доацаш дац из а. Ший балхах тIехдика кхетача цо даим, шийна тIабилла моллагIбола болх цIенеи биззаи кхоачашбеш хилар да из.

Каст-каста цунгара хьехам эца, шоашта ца ховр цунга хатта боагIа мугIарера болхлой меттел, геофизически партей кулгалхой а. Дог раьза долаш шийна ховш дар дIахьех, ший опыт дIалу, эшаш дола гIо-новкъостал ду цо шийца къахьегаш бараштa. Александр Никифоровича ший говзал дIаIомеш хьалкхебаь говзанчаш вай республике меттел, мехкарча дуккхача моттигашка а къахьегаш ба. Царех ва Грозненски промыслови геофизически конторе къахьегаш вола каротажник - перфораторщик Гераськов Геннадий, Астрахане къахьегаш вола Мозговой Александр, кхыбараш. Къаьстта Къилбаседерча районашка къахьегаш дукха ба ший професси цо Iомаяь говзанчаш. Иштта вола Александр Никифорович цу конторе дикагIвола хьехамча лоархIаш ва.

Хьинаре къахьегаш воллашехьа а общественни балха тIа дакъа лаца а ха корайоагIа цунна. Каротажни-перфораторни парте профорга, иштта дружинника декхараш а дизза кхоачашду цо.

Производстве а общественни балха тIа а хьинаре къа а хьегаш дика цо даьха толамаш белгалдаьхад дуккхача совгIаташца. Цун наькха тIа лепаш я «Знак Почета» яха орден, Ленински юбилейни медаль. «Социалистически яхье котваьннар» яха цхнъ сийлен Знак. Ткъо совгIа сийлен грамота, дуккха маьхера совгIаташ тийннад цунна. «Геофизика» треста заслуженни болхло, «Къахьегама ветеран» яха сийлен цIераш еннай цунна

Б. КОСТОЕВ.

Пятилетка кхаь шера план кхоачашъяьрех ва «Красный молот» завода токарь Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалер Филипп Андреевич Цвигун.

СУРТА ТIА: Ф. А. Цвигуни цеховой комитета председатель, инженер - технолог К. П. Неофидии оатхалашка хьожаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

Ханал цхьа кIира хьалха

«ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаяьй Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай коллективаша. Цу яхье хьалхалаттачарех ца! я цхьоалагIча цехера Синельников Владимир Сергеевич керте латта № 21-1 йолча установка коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара бархI бетта план ханал цхьа кIира хьалха, 24 августе, кхоачашъяьй цо. Цу юхедисача деношка планагIа лаьрхIачул совгIа арахецаргья установка технологаша эзараш сомий маьха товарни продукци.

А. БОРЩОВА,
Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода инженер-экономист.

ДОАКЪАР IАЛАШДУ

«Алханчуртский» совхоза къахьегамхой сихбенна хьайбашта доакъар Iалашдеш ба укх деношка. Таханарча денга лаьттах еллай 4 эзар тонн сенаж, планагIа 2 эзар йолча, 2100 тонн чах аргIаш даьд, 850 тонн йол хьекхай планагIа 1500 тонн йоагIача.

Доакъар Iалашдеча дика къахьег механизатораша коммунисташа Хамхоев Идриса, Арчаков Хьаж-Мурада, Чиргизов Беслана. 120 — 130 процент кхоачашъю царех хIаране балха нормаш.

М. ЦУРОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

ПИСЬМОШЦА БЕЧА БАЛХА — ДУКХАГIА ТЕРКАМ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиум хьежай республика кхачан промышленноста министерстве письмошца, жалобашца, заявленешца беча балхага. Из болх во белга белгал а даь министерства кулгалхой нн. Исмаиловай К. Л., Мунаева В. М., Чернера М. И. уйла тIаяхийтар цу лоархIамеча гIулакха цар бе боагIа мах ца беш хилара.

Селла чIоагIа хIана эттад из дош? Баьча тохкамои Президиума заседане из дувцарои хьахьекхача тайпара министерства аппарате лерттIа учет лелаьяц язъьчеи наха хьайийцачеи заявленеи жалобаи, гражданаш тIаэцара порядок лелаьяц, заявленешка хьажара ханаш телхаьй, шин ханнахьа а дукхагIча хана доаггIача тайпара а заявленеш тийннарашка ховм баьбац даьча тохкамех хиначох. Министерстве дукха жалобаши заявленеши ух предприятешка арахеца продукци дика яц яхаш.

Масала, гражданин Королев леткъар йий дика дац яхаш. Бакъда цу заявленега хьежабац биъ беттал совгIча хана.

Министерстве ера гражданина Маркова язъяь маькхаца кхыйола хIамаш кораяьй шийна, из нхы ца хилийтара де доагIар де яхаш дехар деш йола жалоба. Уж тайпа заявленеш ихаяр хьалха а.

ХIаьта а де доагIар данзар, хIаьта Маркова жалобага хьажа 1,5 бутт бийзар.

Ханаш чIоагIа телхаеш къестаяьй Шалински кхачан комбината болхлоша Белиханови Амерхаджиевеи заявленеш.

Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдир, кхачан промышленноста министерстве яхийта еза уйла тIаахийтац заявленеши жалобаши язъяйтара, гражданий бокъонаши законо лорадеш дола хьашташи телхадара бахьанаш малагIаш да хьажара. Уж довзарах хьахайначох пайда эцац производства эффективность дIахо айяра, паччахьалкхени къахьегамеи дисциплина чIоагIъяра, боахам тесса лелабаран хIаман кхом ца бараи духьалара къовсам чIоагIбара.

Аппарата кулгалхошеи бехктокхамерча болхлошеи тIахьожам лоаттабац министерствана чуйоагIача предприятешка, организацешка, учрежденешка гражданий предложенешка, заявленешка, жалобашка мишта хьеж хьожаш. ТIехьарча шин шера министерства коллеге дийцадац жалобаши заявленеши къестаяра дош.

Гражданаш тIаэцареи цар жалобаши заявленеши къестаяреи хьакъехьа цIенхашттa кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш къахьегамхой шоашта дагадоахка дешаш къестадара партийни организацешка, кепайоазонга кхайка безаш хул.

Ше тIанийцача соцам тIа Лакхехьарча Совета Президиумо кхачан промышленноста министерствагара нов. Исмаиловайгара хьадийхар гражданий заявленешка хьажара балхацара кхоачамбоацараш дIадоахилга, къахьегамхой письмошка ший ханнахьеи дикеи хьажарах бола аппарата болхлой бехктокхам айбелга.

Лакхехьарча Совета Президиумо хьатIанийцар «КПСС XXV съезда решенешка хьежжа къахьегамхой письмошца беш бола болх эргаболхаш тоабарах» 1976 шера 28 апреле КПСС ЦК баьча соцамо, «Гражданий предложенеш, заявленеш, жалобаш къестаяра порядках» долча 1968 шера 12 апрелерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указо а яххача тайпара а Нохч-ГIалгIай АССР Конституце дIадехараша ма-яххара а, хIаьта иштта Президиума заседане дош дувцар чоте эцаш а письмошцеи, жалобашцеи, заявленешцеи беш бола болх, гражданаш тIаэцар вIаштIехьдоаккхилга тоадара министерства практически хьадда гIулакхаш белгалдергда аьнна нов. Исмаиловас яь заявлени.

Къахьегамхой письмошца беча балха тIа цхьайолча кхыча министерствашкеи ведомствашкеи законоположенеш телхаеш моттигаш хиларца дувзаденна Лакхехьарча Совета Президиумо динза даргдоацаш лаьрхIад из дош министерствайи ведомствайи коллегешка кIоарггеи массе а оагIорахьареи къоастаделга.

Гор. Грозне халкъа депутатий Заводской районни Совета исполнительни комитето СССР Конституци, РСФСР Конституци, Нохч-ГIалгIай АССР Конституци Iомаелга а дIайовзийтилга а вIаштIехь мишта доах а уж вахаре чакх мишта йоах а дийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо.

Конституце положенеш — вахаре

Президиума заседане доклад яьча Заводской райисполкома председатела С. С. Батаева хоам бир района партийнии советскии органаша СССР Конституци, РСФСР Конституци, Нохч-ГIалгIай АССР Конституци къахьегача коллективашка, гражданаш бахача моттигашка Iомаяраи дIайовзийтараи уйла тIаухийташ хиларах. Цу лоархIамеча политически документий проекташ ювцача хана шерра организаторскии кхетамеи болх бир. Ерригача предприятешка, организацешка, учрежденешка, дешара заведенешка, гражданаш бахача моттигашка уж проекташ ювцаш хилар собранеш, митингаш, сходаш. Культура цIеношка, клубашка, библиотекашка вIашагIъехкаяр лаьрххIа витринаш, стендаш, йийшар лекцеши докладаши, чакхъяьхар юридически консультацеш.

Райисполкома хьагул а яь чоте ийцай Конституцей проекташ ювцача хана собранешка яь критически замечанеши предложенеши, хIаьта уж кхоачашъеш а я.

Правови пропаганда яра райисполкоме йолча координационно-методически Совето оттаяьй мехка, Российски Федераце, Нохч-ГIалгIай АССР Керттера Законаш дIадовзийтара ерригача паччахьалкхен, правоохранительни органий, общественни организацей низаш вIашагIтохаш йола комплексни мероприятеш. Цар тIа лерхI Конституцей керттера положенеш дIайовзийтара тематически лектореш чакхъяха, къахьегача коллективашка юридически службай болхлоша къамаьлаш делга, культура цIеношка, клубашка, библиотекашка общественно-политически дешараш, стендаш, витринаш вIашагIъехка.

Конституцеш Iомаю школашка, профтехучилищашка. Райисполкомо вIаштIехьдаьккхад Совета массазарча комиссейи депутатски группайи членашта лекцеш ешилга, беседаш елга.

Керда Конституцеш Iомаяро гIо ду района къахьегамхой къахьегамеи общественно-политически хьинар айдара, организаторскии наха юкъера организационнии балха формаши методаши эргайоахаш тоаяра.

Цунца цхьана заседане белгалдир ца деш дисараш. Райисполкомо хIанз а тIахьожам тоъам болаш а лоаттабац Конституцешта кIоаргга пропаганда яра оттаяь мероприятеш кхоачашъелга вIаштIехьа а даккхац. Из бахьан долаш цхьайолча къахьегача коллективашкеи нах бахачара агитпункташкеи Конституцей проекташ йийцачул тIехьагIа тIанийца Керттера Законаш Iомаделгеи царна пропаганда елгеи мелдалийтад.

Координационно-методически Совето геттара мела боаржабу ший болх, моттигашка практически гIо кIезига ду. Дукхача къахьегача коллективашка яц керда Конституцеш Iомаяреи царна пропаганда яреи лаьрххIа планаш, цу хьакъехьа йоацаш я системеи де лерхIари. Беррига болх цкъаза лекцеш, докладаш йича, кхыйола мероприятеш чакхъяьхача боалаш ба. Конституцей къаьсткъаьста положенеши статьяши цкъаза айхха ювцац предприятей, организацей, учрежденей коллективашта хьалхашка латтача дешаща. Гражданий бокъонехи паргIатонехи йола статьяши положенеши дукхагIча хана йоашх гражданий декхарашца, паччахьалкхеннеи обществанеи хьалхашкарча цар бехктокхамца ца ювзаш. ХIанз а тоъам болаш бовзийтац дисциплина чIоагIъечара, шоай членаш коммунистически уйланца хьалкхебечара, цар политически, сакхетами культуреи айечара къахьегача коллективай лоархIам. Цхьадолча даькъе цунца дийза да коллективашка дукха нарушенеш хилар.

Кердача Конституцешта пропаганда яра боагIача тайпара пайда эцац гойтара агитацех, дукхатиражнии пении газетех, заводашнарча радиовещанех.

Конституцеш дIайовзийтара, царна пропаганда яра болх мелбаьб района культпросветучрежденеша.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Заводской районни Совета исполком декхарийла яьй укх соцам тIа белгалдаь дола СССР Конституци, РСФСР Конституци, Нохч-ГIалгIай АССР Конституци Iомаяри царна пропаганда яри вIаштIехьдоаккхачара кхоачамбоацараш дIадаха. Ерригача къахьегача коллективашкеи нах бахача моттигашкеи из болх хадданза белга Iалашде, районерча хIара къахьегамхочоа, хIара вахача сага Керттера Законаш дика довзаргдолча Конституцеша дIакхайкаьча бокъонийи паргIатонийи паччахьалкхени обществанеи хьалхашкара декхараш кхоачашдарца айхха бувзам болга ховргдола болх чакхбаккха.

Конституцеш кагирхошта дикагIа йовзара, царна пропаганда яра дукхагIа уйла тIаахийта, школашка, техникумашка, профессионально-технически училищашка из болх мишта лелабу кIоаргагIа хьажа.

Халкъа депутатий районни Совета исполкома тIадиллад Конституцей проекташ ювцача хана шоаш пайдане йолга хьахьекхача, лекцеш, беседаш, къахьегача коллективай, бахача наькха собранеш, хаттарийи жопийи сайренаш, юридически консультацеш, справкай столаш санна йолча формаехи методехи дукха пайда эцилга.

Культура цIеной, клубай, библиотекай кулгалхой кердача Конституцешта пропаганда ярах бола бехктокхам айбергбола гIулакх де.

Конституцешта пропаганда еча райисполкома бехктокхамерча болхлоша, предприятей, организацей, учрежденей кулгалхоша, суда, прокуратура, чурча гIулакхий болхлоша хьинарегIа дакъа лоацилга Iалашде, царна де доагIа методически организационнии гIо де, эшача справочни материалашца уж Iалашбе. Конституцеш дIайовзийтилга айхха дувза деза боахами культуреи айечарча декхаращца, социалистически законности правопорядоки чIоагIъярца.

Райсовета исполкома терам къаьстта тIабахийтаб депутаташта, исполнительни комитета аппарата болхлошта, советски актива Конституцеш дика дIайовзийта езаш хилара. Конституцешта пропаганда яра методика йовзара царна гIо де дезаш хилара. Цуна лаьрхIа каст-каста чакхдаха деза «депутата денош», семинараш, партийни просвещене системах, советски актива школех, къаьст-къаьста а группашта а еча консультацех. Тоабе беза советски балха кабинета болх, цох депутаташта, массазарча комиссешта, депутатски группашта цар берригача балха хьакъехьа консультацеш тела центр а яь.

Халкъа депутатий районнии городскойи Советий ерригача исполнительни комитеташта Лакхехьарча Совета Президиумо тIадиллад мехка, Российски Федераце, Нохч-ГIалгIай АССР Керттера Законаш дIадовзийтилга кхы дIахо а тоадара де мел дезар де а из кампани лоацача ханна а йоацаш дуккхача хана дIаяхьа езаш хилар дагакхаба а.

№ 16 йола «Агитатора блокнот»

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела аргIанарча № 16 йолча «Агитатора блокнота» номера «Парте планаш — халкъа планаш» яхача рубрикана кIал кепатехай «Хьалха латтачун рекордагара — ерригача коллектива толамга» яха редакционни статья. Производстве хьалхе лелаеча «Красный молот» заводерча расточника А. И. Михайловске, «Трансмаш» завода станочникий Н. Г. Бедника, М. В. Василихина, Л. И. Мудаева, баракъаш тегача производственни объединене резчикий А. Х. Исаева, Ш. А. Хамидова, кхыбарий болам бувцаш я из. Иштта цу тIа белгалдоаккх, пятилетка хIанзле а 2,5 шера кхоачашъяьча цар юхейисача хана кхы цхьаькха а пхе шера план кхоачашъе лерхIилга, из болам шерра дIабоаржабара хьалхашка латта декхараш.

«КПСС идеологически балха актуальни дешаш» аьнна дола КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева книжка кепатеха арадаларах ховм бу блокнота тIа. Кепатехай «СССР юрта боахам дIахо дегIабоалабарах» йола КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яьча докладах беседаши политинформацеши яра йолча методически советашта.

КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеши цига новкъоста Л. И. Брежнева яь доклади Iомаелга республике шерра дIадаржарах районашкара хоам бу блокнота тIа. Иштта цу тIа я «Агитатора ира дош — хIаранега» аьнна Пленума тематикана хетаяь беседах йола Н. Емельянова статья.

«ЦаIи ахи шера доакъар Iалашдара» яхача рубрикана кIал я «Болам дIаболабаьрашка» аьнна корта а болаш йола Е. Карпова материал.

Номер тIарча «ЛоархIаме даташ» яхача рубрикана кIал кепатехай «Мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой Ерригсоюзни ди» аьнна Н. Иванова язъяь статья.

Беседашта лаьрхIа «Агитатора блокнота» тIа араяьккхай «Iалам лораделга — дерригача халкъа йоакхо» аьнна йола республика санитарии эпидемиологически станце керттерча лора В. Плиса статья.

Идеологически болхлошта долча новкъостала могадеш да кепатеха арадаьнна политически литература.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА ЛАРД

Юрташкарча механизатораша шерра доаржадаьд тIадоагIача шера хургболча хьувкъама лард кийчъяра балхаш. Колхозашкеи совхозашкеи оахаш латт гурахьа культураш дIае а зяба а лаьрхIа лаьтта. Республика статуправлене аргIаи сводкагIа аьха даьннад 104 эзар гектар лаьтта, е аха дезачох 49 процент. Кхычарел сихагIа кийчду оахам Шелковской района боахамаша. Цар 81 процент кхаш аьхад деррига аха дезарех. Ачхой-Мартановски района боахамаша — 71 процент аьхад. Цхьабакъда, цхьайолча районашка, гурахьа ялат дIаде доладала бутт гаргга ха мара йисаеце а, оахам кийчделга ледара лел.

Ведени района боахамашка гурахьа дувча ялаташта лаьтта ахара план 26 процент мара кхоачашъяьяц, Назрановски районе — 16, Советски районе — 29, Гудермесски районе — 40 процент. Цу тайпара болх тIехьабисар бехказло йолаш цхьаккха бахьан а дац, хIара боахаме эшаш йола техника, нах, аха лаьтташ долаш да.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеш

ГОРОДЕ БАХАРИЙ ЮРТАШКАРА ДЕЗАРАШ

Днепропетровщине я центра гаьнна улла Дмухайловка яха юрт. Укхазара «Путь к коммунизму» яха колхоз дуккхача хана экономически низ боацача боахамашта юкъе яр, каст-каста лоархIаме продукци йохкара пачча-хьалкхенна хьалхашкара шин декхараш кхоачаш ца деш юсар из. Ши шу да цу Магдалиновски районерча, кердда председатель областе дикагIа лоархIача боахамех цаI йолча «За мир» яхача колхоза партокома секретарь хинна Николай Константинович Клымик колхоза керте этта. Дмухайловкера гIулакхаш дикка тоалуш доагIа. Колхозо толамца кхоачашъю паччахьалкхенга шура, фуаш, тха доххара пятилетка кхаь шера планаш, лакхлу дулх кийчдара боарам, чIоагIлуш йоагIа боахама экономика.

Колхозхоша дувз уж хувцамаш керда председатель варца, цун организаторски гIулакхащца меттел, шоай шефаша «Днепр - Донбасс» яха канал доаккхарий коллективо деча гIонца а. Колхоза фу эш а хьежа, гIишлонхоша эггара хьалха теркам тIабаьхийтар цун материальни база чIоагIъяра. Цар новкъосталца алхха тIеххьарча шерашка укхаза хьаьй кхо эзар тонн чуйодаш йола силос лоаттаю моттиг, ялат лоаттаду моттиг, механизаци яь хьетт, механизаторий цIа, хлорелла яха маьхера белкови доакъар кийчду биоцех. Хьалъеш латт тхов тIабола хьетт, минеральни удобренешин дохьажа химикаташи лоаттаю склад. Кастта хьалхара хьаьший чуэцаргба 200 сага лаьрхIача къахьегамен салаIарен лагеро, тIаккха тоpo хургья моттигерча школа лакхерча классай дешархой, сезонни болхлой боахамерча балхашта шерагIа юкъеоза.

«Путь к коммунизму» яхача колхоза масал Днепропетровщина кхыча боахамашка доацаш дола хIама дац. МолагIча юрта со вахача а, массанахьа хозаш да городашкарча шефство еча предприятей хьакъехьа деш дола хоза къамаьлаш.

Юрта деш дола шефски гIо вIалла керда хIама а дац. Цун овлаш кIоаргга доахкай паччахьалкхен историех. Тахан, коммунизм хьалъеш латтача хьалашка, колхозий материально - технически база дIахо чIоагIъяра декхар парте хьалхашка оттадаьча хана, из гIо дикала кердача боарамга доалаш лакхлу. тханцига из хьалхе а оттаяь, парте обкомо чIоагIъяьча кхаь шера йолча программах деш да, цо чулоац юрта вахара еррига оагIонаш, хIара боахама экономически а социально-культурни а хьашташ теркал а деш. ХIаьта шефски гIо деррига чулоацаш дац. Тхо гIерт городашкарча предприятей материальни торонаш юрта эггара чIоагIагIа эшашдараш Iалашдара тIаерзае. Массехк шу хьалха а тIехьа дикка ялат довра областе хьатташкара ялат хьачуэцара а из цхьалхадаккхара а хьалаш сов эсала хилар бахьан долаш. ХIанз хIара боахама я цаI е шиъ механизированни хьетт. ТIеххьарча шерашка шефски новкъосталца колхозашкеи совхозашкеи тоаяьй 475 механизаци яь хьатташ. Царех хIаранечу болх беш шишша оператор мара вац. Кхыдола балхаш дара мукъабаьха нах 50—60 саг ва. Паччахьалкхенга доххкаш дола ялат хила деззача кондицега дIакхоачаду хьатта. Атта лацар из декхар кхоачашде. ГIулакх мишта латт аьлча, Днепропетровщинас ка болча ялатийла совгIа Iалаьмате йоккхача моттига тIа хьажкIаш а юв, цудухьа специалистий царех хIаранахь цаI ка болча ялаташтеи вож хьажкIаштеи лаьрхIа ши лини а йолаш кийчъе йийзар хьатташ.

Механизированничарна уллув хьахилар тIа кхоале йола хьатташ а. Духхьал укх шера хьалъергья уж кхы а кховзткъа совгIа. ЦIен а даь кондицега кхоачадаь механизированни хьаттара ялат йоачаша хIама дергдоацаш тхов тIаболча хьатта дода.

Ховш долчча тайпара, хьайбаш леладелга дегIаахара керда дикала этап белгалъяьннай тIеххьарча шерашка — из промышленни кIийлен тIа далар. Бокъонца кхетадеш да, йолаш йолча фермашта реконструкци е а шеръе а, уж кердача техникаца Iалашъе а езаш хилар. Хиланза даргдоаца хIама хилар керда фермаш, комплексаш хьалъяр. хIаьта керттердар — йиззача рационаца доахан кхабар.

Дика хет, шефаша уж лоархIаме декхараш кхоачашдеча доагIаш дола дакъа лаьца хилар белгалдаккха йиш йолаш. Оаха лаьрхIад довш дола доакъар дикка кIезигдара 1979 шера чура хьаьха силос лоаттаю моттигаш массанахьа а яьяха. Берригаш раьза а болаш соцадаьд: гаргарча кхаь шера шурий-товарни фермашта реконструкци яьяккха.

Деррига де лаьрхIа балхаш, кхетадеш да, дулургдац тешшаме йола материально-технически база хьа ца йича, вешта аьлча хьалъеш йола гIишлош оборудованецеи материалашцеи Iалаш ца йича. Эксплуатаце дIаеннай «Облмежколхозстрояи» «Днепротяжстрой» трестои цхьана хьалъеча гIишлон конструкцей Баловски комбината хьалхара аргIа. Комбината низ 180 эзар квадратни метр йола хьайбаш леладуи коа тIара оалхазараш леладуи фермаш хьалъярга йолха яйга конструкцеш арахецалургйолаш ба. Карарча шера яьргья базальтови хьоаса бу цехи керамзитови жагIа боаккха заводи чуйоагIаш йола комбината шоллагIа аргIа.

Комбинат болх бе йолайолийтилга дуккхача хана юхадийттар оборудовани ца хиларо. ОарцагIъяьхар эзар тоннага кхоачаш стандартагIа йоаца оборудовани кийчъяь тха промышленни предприятеш.

Хьайбаш леладераштa эшараш шефаша даим теркалдеш хилар хьахьонхаш дола кхы масалаш а доаладе йиш я. Иштта, «Днепропетровскптицепром» яхача треста гIо деш, областной центрерча къахьегамхоша хьалъеш латт коа тIарча оалхазарашта лаьрхIа ткъо птичник. Шефство лелаеча предприятей новкъосталца областе хьалъяьй 18.500 бежана лаьрхIа чуоттадаь доахан кхоаба 11 моттиг, 5000 гаргга бежан леладара йола 11 аххан лагерь, реконструкци яьй хьайбашта лаьрхIача 142 помещенена, фермашта юкъе 50 километрга кхоачаш наьнкъаш дехкад, доакъар кийчдара 60 гаргга объект хьалъяьй. Ткъаь боахаме я хIанз хлорелла кийчъю цехаш. Цу маьхерча белкови доакъарах пайда эцар бахьан долаш Покровски районерча духхьал «Победа» яхача цхьан колхозе шера 250 эзар сом эц.

Дилла а дукха къахьегам дIалоацаш процесс хиннай баьцадаараш чуэцар. Баьцадаараш кхедеш йола специализированни совхозаш, дукхагIча даькъе. промышленни центрашта гонахьа я тха. ХIаьта городашкарча промышленни предприятеша шоай декхар лерхI дукха къахьегам дIалоацача процессашта механизаци яра даим царна гIо делга. ДIадахача шера, масала, днепропетровски инженерий группа хьаяьй баьцадаараш чуэцача дIаюха лелача платформа конструкци. Цо торо хулийт баьцадаараш леладерий къахьегама овсарле шозза лакхъе. ТIаккха областа предприятеша арахийцар цу тайпара 72 платформа, хIаьта укх шера кхы а бIаь арахецаргья уж.

Областерча партийни организацеша хадданза теркам тIалоаттабу промышленни предприятеша беча шефски балха дешашта. Цхьана чакхйоах юртийи промышленни райкомий заседанеш. Цар вIаши дIа-юха ийю шефски балха опыт.

Колхозашкеи совхозашкеи хан - ханнахьа ухийт городашкара агитбригадаш, пропагандистий группаш, «Знание» яхача обществa лектораш. Каст-каста хул юрташкара къахьегамхой болча искусстваи литературан болхлой. Юртий культура дворецийи клубийи сценаш тIа шоай дикагIйола спектаклаш уйттаю областной центра театраша.

Боккха теркам тIабахийтаб шефски балха КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленуме. «Дика ховш да, — йоахар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева,— юрта мел лоархIам болаш да городни промышленни центрийи оагIорахьара ду шефски гIо. ТIеххьарча шерий практико цу балха дуккха маьхера формаш еннай. Аз дувцар да тепличнИ комбинаташ, хьайбаш леладу фермаш, доакъара цехаш, наха чубаха цIенош, культурно - бытови объекташ хьалъечеи цар проекташ уйттаечеи ду гIо».

Областера партийни организацеш шефски болх тIагIертта дIахо тоабе, хьалхалаттача промышленни предприятейи городийи опыт шерра дIайоаржае лаьрхIа я.

Евгений КАЧАЛОВСКИЙ,
Украина КП Днепропетровски обкома хьалхара секретарь.
(АПН).

Боахамашта юкъерча кооперацеи агропромышленни интеграцеи ларда тIа юрта боахама производствана специализацин концентрацин елга тахан шерра даьржад.

Мехка хIанз болх беш я 8 эзар боахамашта юкъера предприятии объединении.

ТIехдика бежана дулх даккхара дикагIйолча индустриальни хьайбаш леладеча объектаех цаI я «Вороново» яха совхоз подмосковни экспериментальни дулха-шурий комплекс. Укхаза лела а ду кхоаба а кхоаб гонахьа дадача боахамашка дIаухийташ дола къона доахан.

Юкъера лаьрхIача хIаране дозал 450 килограмм дола 15 эзар совгIа сиргIа паччахьалкхенна хIара шера дIател комплексо, хIаьта 97 процент дулх тIехдикача категорех тел. 1978 шера промышленни хьайбаш леладеча комплекса къахьегамхоша дош деннад паччахьалкхенна 5 эзари 550 тонни дулх дIадала (1975 шера дIаденнадар 4 эзари 500 тонни).

Предприяте лакха эффективность йолаш болх бар — из да еррига производственни процессашта механизаци комплексни автоматизаци яь хилар, прогрессивни технологии къахьегам дика вIаштIехьбаккхари юкъедоаладар, болхлой тIехдика профессиональни говзал хилар.

«Вороново» яха совхоз — из алхха хьайбаш леладу комплекс хинна ца Iеш хин Iама йистте улла дуккха этажаш йола хIанзара цIенош дагIаш, берий комбинат, школа, тукаш, бытовой предприятеш, библиотекаш, картинни галерея йолаш йола хоза тоаяь керда поселок а я.

СУРТАШ ТIА: 1). «Вороново» яхача экспериментальни совхоза поселок:

2). Хьалхарча периодагIа долча Iаьсашта лаьрхIа секци.

Н. МАЛЫШЕВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

ШОАЙ ДЕША ДАЙ

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона жоп луш шура яккхаран из паччахьалкхенга йохкаран иттлагIча пятилетка кхаь шера план СССР керда Конституци тIайийца шу дузача дийнахьа — 7 октябреи укх шера план 7 ноябреи кхоачашъе дош делар «Надтеречный» совхоза хьайбаш леладераша. Цунна тешал ду цу боахама ферма коа хьалтеха доахкача лозунгаша. Цхьанне тIа доккхийча алапашца «Улув цхьаккха тIехьавусар воацаш — из я коллективни къахьегама девиз, из да вай замо дIадехар» аьнна яздаь дешаш да. Цу йоазонга хьежжа къахьегаш хьа а боагIа ферма болхлой. Иштта, Надтеречни районе социалистически яхье шоллагIа моттиг а йоаккхаш, шура яккхареи из паччахьалкхенга йохкареи ах шера план тIеххкоачашъярах республикански газетий сийлен Улга тIа а йоаккхаш 800 сом премиг елар цу совхоза ферма коллективана.

Къахьегама овсарле кхы лох ца йолийташ хьабоагIа уж укх август бетта а. ХIанз хIара дийнахьа юкъера лаьрхIача 7,6 килограмм шура йоаккх хIара Iаттагара. Из я соахка укх хана дийнахьа йоаккхаш хинначул 800 грамм дукхагIа. Цу гIулакхо йиш хулийт паччахьалкхенга шура йохкара планаш а дикка тIеххкоачашъе Масала, ворхI бетта план 251 тонн йолаш 298 ехкар цар.

— Паччахьалкхенга шура йохкара кхаь шера план сентябрь юкъекхачалехьа кхоачашъергья оаха, шеко а йоацаш, хIаьта шера план — 30 октябре, — йоах ферма заведующе Ибрагимов Къовсама.

Ферма дояркашта юкъе яьржача яхье хьалха Ахмарова Яхитеи Бисултанова Кайпеи я. ХIанзле 2300 килограмм совгIа шура яьккхай царех хIаране хIара Iаттагара. Шера тIайийца декхар — 3000 килограммал совгIа да. Царгара яхье хьалхареи шоллагIеи моттиг яккха низ дIакхоачаш доярка яц ферме.

Толамаш даха доккха новкъостал ду царна бежа Iуно Дунаев Идриса.

Дика вIаштIехьдаьккхад ферме наьха балхацара безам совбаккхара гIулакх а. Социалистически яхьа итогаш хIара бетта ю. Хьалхара моттиг яьккхача дояркана 10 сом лу, хIаьта бежа Iуна—5 сом. Цул совгIа цар сийна арахец «молнеш», айю къахьегама сийлен байракх, лу карара кара тела вымпел. Бетта яхье хьалхле яьккхачоа санна цIе вымпел лу квартале хьалхара моттиг яьккхачоа а. Цу гIулакхаша дикка айю наьха къахьегама овсарле.

ХIанз сихбенна хьайбаш Iан замалахьа чусоцадара кийчо еш ба ферма а совхоза а къахьегамхой. Къаьстта теркам тIабохийт ма-хулла дукхагIа доакъар Iалашдара. ХIаьта Грозненски района «Первое мая» яхача колхоза коллективо даьча кхайкарала жоп луш укх шера цаIи ахи шера хьайбашта кхоачам хиллал доакъар Iалашде дош делар цар.

Йол хIанзле эзар тонн совгIа Iалашъяьй план 580 тонн йолаш. Цу балхаца доккха дакъа лаьцар доакъар Iалашдара лаьрххIа вIашагIъелла-ча Батиев Ихвана кулгалдеча бригадерча аргIаш деш хиннача Тазуркаев ЕрагIе, Сайдулаев Сайде, механизатораша Сайдулаев Iалаудина, Имсултанов Iале, Идрисова Меднас, Умхаев Аслана, кхычар.

ХIанз силос Iалашъеш ба бригада болхлой. Из тайпа доакъар Iалашде деза планагIа 2125 тонн.

Силоса хьажкIаш хьокхаш ши агрегат я. Царех цаI Дурдиев ХIаронеи Тазиев Сайдаминеи лелаю, хIаьта шоллагIа яр — Умхаев Нажмудиннеи Нунаев Хож-Ахьмадеи. НормагIа йоагIачул шозза дукхагIа хьажкIаш хьокх царех хIара агрегато. Кхыча тайпара аьлча, норма 60 тонн йолаш 110—120 тонн моша доакъар чуэц. Из кхай тIара силос йоллача дIакхухь ялх автомашинацеи лафеташ тIехьатессача пхе тракторацеи.

Сихеи дикеи бу болх шофераша Ахмуев Хаваже, Батиев Сулеймана, Махмудов Iийсас. Дийнахьа юкъера лаьрхIача 21 тонн моша доакъар дIадахьа кхоаву царех хIаравар, план 16 тонн йолаш. Иштта дика лоархIабу шоай декхарех тракториста Асханов Султан, Кациев Хожа. Геттара раьза ба совхоза кулгалхой моша доакъар кIоагашка силоса IотоIадеш С-100 марках йолча трактора тIа къахьегача Сайдулаев Мувсас беча балха.

ХIара дийнахьа 80 тоннал кIезигагIа доацаш моша доакъар хьокхаш кIира болх баьча агрегата механизатераштa 25 сом ахчан совгIат лу.

Силоса дIайийна хиннача 300 гектар хьажкIех 115 гектара тIара ераш хьекха яьннай. Цигара чубенача хьувкъамах кийчъяьй 1300 тонн силос. Из тайпа доакъар 3000 тонн совгIа Iалашде дага ба совхоза болхлой.

Iалашдаь деррига доакъар, кхыметтел ча а, Iан замалахьа хьайбаш латтаргдолчча хьатIа а дена дIаоттадаьд.

М. ХАМАТХАНОВ.

Толамца кхоачашдаьд декхараш

Пятилетка кхоалагIча шера социалистически декхараш тIайийцадар «Старогрознефть» НГДУ электромонтажни цеха коллективо кхаь шера план СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга кхоачашъе, цхьа миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

Электрооборудованех пайда эцача, мехкдаьтта доаккхача, цунна обработка еча, электропередачай линешта ремонт еча керда методаш, дикагIйола опыт шерра юкъекхуваларах, шоай торонехи кхоачамехи бизза пайда ийбарах хIанзлехьа толамца кхоачашъяьй цо кхаь шера план, кхояьй цхьа миллиони 186 эзари киловатт-сахьат электроэнерги. Ер шу чакхдалалехьа кхы а 500 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое дош деннад цеха болхлоша. Шоаш денна дош толамца кхоачашдергхиларах дIубенна а ба уж.

Хьинаре къахьегаши яхье хьалха латташи ба къахьегама ветеранаш энергетикаш Петров Иван, Мухин Алексей, Ибрагимов Iийса, Тюрьшин Василий, Павленко Анатолий, кхыбараш. Уж дикагIбола производственникаш хиларал совгIа, толашагIбола хьехамчаш лоархIаш а ба.

* * *

«Старогрознефть» НГДУ Щербаков Федор Иванович керте латтача мехкдаьтта тIоанашта низ тIалоаттабара йолча цеха коллективо къаьстта дика къахьег укх шера. Духхьал укх шера цо мехкдаьтта тIоанашка чудахийтад ши миллиони кхо бIаь эзари кубически метр хий, газ, кхыяраш. Духхьал цун чотагIа лаьттан ченашкара даьккхад цхьа миллион совгIа тонн мехкдаьтта. Из хул бархI бетта планагIа цу методагIа даккха лаьрхIачул дукхагIа. Ер бутт боалехьа кхы а 54 эзар тонн «Iаьржа дошув» даккха лерхI цеха болхлоша.

Хьинар айденна къахьегаш ба укхаза насосий машинисташ Задорожная Мания, Понамарева Антонина, промыслови оборудованена ремонт еш бола слесараш Ракитский Михаил, Лазарев Алексей, Епифанов Юрий, сварщик Дериглазов Федор, кхыбараш. Шоай бехкагIа цар балха тIа хьовзам хилийта цхьа моттиг йийсла ц.

А. ТИЦЕНКО.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Дунен халкъашта юкъера теркалдаьраш

Догдоахийла яйнай Смита

Мае Родезе баьццарча довкъашкеи атагIенашкеи дикъукъаш лаьтта эггара тIеххьара йоачаш тIера дIа а яьнна, екъа, е тропикашка оалаш ма-дарра, Iан зама хьатIаенай. ДIайха маьлха денош, шера кертерча цу ханара шийла бийсаш массаза а туристаш дукхатIа тIаозаш хиннай. Цхьабакъда хIанзара яраш «уж ханаш яц», доккха са доах Солсбере. Булавайо, кхыча городашка шоай доалахьа йоккхий отелаш йолаш бараша.

Доллараштa, франкашта, стерлингий фунташта камаьрша хинна туристаш хIанз ахац. Дика кайоалача техасски акцент а йолаш болча бизнесменашта. Темзаи Сенаи бердашкара саготлуш баьхнача къаьнача исташта меттел отелий сийнача бассейнашка нек деш лел Нью-Йорка, Парижа, Лондона, Иоганнесбурга притонашкара гулъяь йоалаь массе тайпара хуллаш. Уж ба Родези ший халкъах «кIалхаръяккха» баьхка «аьттув бола джентельменаш». Цар теркалъяц Лимпопо атагIареи Матабеле довкъашкареи сафрана чIоагIа безам тIаозаш хоза кийчъяь туристически агентствай витринашка хьаоттаяь рекламаш. Цар професси — ахчах диза тIормеш а долаш дер дайна лелачарга Родезе джунглешкеи саваннашкеи экзотически хьайбашта сатийнна аьхке аха йиш хилийтар духьа наха чарахьал де ухилга.

Ахчах ийца тIакхувларий эскар доккхагIа хулаш хилар—расистски режима керте латтача Смита ах шу хьалхагIа марионеточни африкански организацей викалашца дош мехка чухь къоастадара хьакъехьа даь договор бокъонца деха хилара дола доккха тешал. «ХIанзарчоа аьнна вIашагIъийна» хьаяьча правительства низ кхаьчабац мехка хьалхашка латтача проблемаех цхьакха а къоастае.

Ергья яьхача реформаех хIама хиннадац, дийхка лаьтта цхьадола хIамаш лоадамбоаццаш мукъадитар мара, массаза а санна къе, бокъо йоацаш, боадоне, лазараша готбаь бахача миллионаш болча африканцашта яь цхьаккха гIойле а йоацаш. Цул совгIа, июнь бутт бовш гулъяьча керда хержача парламенто решени тIайицай «хIанз расови дискриминаци дIаяккхар ший ханнахьа ца хилара» хьакъехьа, из дош хьатIадоагIача шера дувцa оттадар дикагIа а лаьрхIа.

Мехка тIатеIача экономически кризисои массаза а цунца ювзаенна йолча инфляцеи геттара лохбаьб африканцашха болча бахача наьха вахара боарам. «Монд» яхача французски газето кепатеха араяьхача даннешка хьежача, хьатIайоагIа еррига къаман продукт укх тIеххьарча шин шера 9 процент кIезигъеннай мехка. ДIабахача ялх бетта моттигерча валютана—родезийски доллара шозза—хьалхагIа 6 процент а цул тIехьагIа 8 процент а девальваци янза яьннаяц доал ду режим. Кхы а йоккхагIа юкъ юкъеенай кIайчеи африкански общинашта тIадоагIачун боарама.

Мехкара экономически хьал талхарца, производство лаьгIъяларца цхьана сихденнад милитаристски низаш тIалоаттаделга. Берригаш а хIана бац аьнна болча кIайча общинерча маIача нахага герз деннад. 16 шу мел даьннараш эскаре тIахьех. КъайлагIарча наькъашка гIолла мехка чукхухь французски «Миражаши» бронетранспортераши, английски танкаш а израильски автоматаш а, къулбехьенафрикански ракеташ.

Цхьабакъда къам мукъадаккхара низий духьале кагъюлургъяц е герза кердача партешка а, е нах боабелга професси йолаш болча чуоттабаьрашка а. Восстане ала михьарбоалаш латт. Родезе керда районаш чу а лувцаш. Алхха цхьан бетта, 2 маера 2 июне кхаччалца 280 совгIа саг дIаваьннав родезийски эскарах. Марионеткаш Iаьдала юкъебоалабаро африканцаш родезийски эскаре боалабергба аьнна Смита хийттар а кхоачашхиннадац. Расистски эскаре гIулакх де баха тигац африкански кагирхоша, цул дикагIа лоаллахарча паччахьалкхенашка дIабахар е партизанех дIакхетар а лоархIаш. Африканцашха болча бахача наьха оагIонгахьара хIара денна дукхагIа хьаллоац Зимбабве Патриотически фронт. Баха нах гIайттарех «дIакъоастабе» гIерташ, тахан миллион гаргга ахархой баха юрташ лорае лира полицейски ха уйттаду Смита правительства. Денна чухьеж, лувц, Iазап тIалоаттаду. Цу цхьан ханна лоаллахарча паччахьалкхенашта дуxьала хадданза агрессивни гIулакхаш а леладу родезийски военщино, Зимбабве халкъа нийсхои къовсам хьаллоацаргбоацача уж яха гIерташ.

Музорева, Ситоле, Чирау вIашагIъийнача правительства «Iаьржа» министраш укх тIеххьарча хана агитаци е баха мехка гIолла лийннаб. Цхьабакъда марионеткашцара африканций гIулакх бокъонца миштад ховргда расисташа массехк эзар саг гулваь хиннача Мукаракате яхача юрта дукха ха йоацаш вена Музорева тIа миштa ийцав хьежача. «Къам дехкар!» яхаш цхьатарра детташ цIогIарч а долаш бахача наха епископага чакхдаккхийтадац ше дIадоладаь къамаьл. Ханна вIашагIъеллача правительстваги гIолларча Смита хьаьшашта оагIув хьаллаца саг коравагIац городерча болхлошта — африканцашта юкъера а. Цунна дола тешал — Солсбере вIашагIбеллача барта духьала, полицейскеша геттара чIоагIа низаш дешехьа а, дуккхача городашка бахача наха ю демонстрацеш.

Цу тайппара, африканашха болча бахача нахах цхьа дакъа африкански марионеткаша шийгахьа доаккхаргхиларга Смита даьха дог дайнад. Гуччахьарча расисташца барта болхача хана соглашательски африкански группировкай лидераштa дага фу хиннад ха хала да. Юххьанца царна дага хиннараш мичча бесса дале а, тахан геттара шаьра гуш да, берригача африканцашта хьалхашка бокъонца шоай сий доа а даь, Солсбере расистски бухьо леладеча зуламий доакъашхой царех хиннилга.

Ю. КИРПИЧНИКОВ.
(АПН).

АПН корреспонденташа хоам бу

КРИТИКА Е БОКЪО ЙИЙ МАЛХБУЗЕН?

Керте гIолла даьча йоазонна кIал ший оагIош тIа газет дешарий письмой подборка кепатехай шерра дIадаржаш долча «Эйдж» яхача мельбурнски газето. Йоккхийча концернех цхьанне доалахьа долчеи ший позицешка диллача Советски Союзаца дика хила йиш йоацачеи цу буржуазни газето харцдергдацар Австрале официальни гIозараша гIоттаяьча антисоветски истерена эгIазбахача австралийски гражданаша укх деношка редакцега цахаддаш кхухьийта письмош.

Редакционни комментаре тIа белгал ма-даккхара, дукхагIа болча газет дешараша шек болаш язду, бе бохкал мара боацараша хьадагалувцараш шоашта товча оагIорахьа тоа а деш, сага бокъонаш телхаю яхаш СССР-а критика е моральни бокъо йолийхьогI Малхбузен, уж бокъонаш духхьал малхбузехьарча мехкашка чIоагIа телхаеш латтача хана, яхаш.

«ЭгIазвигав со, — яхаш язду, масала, город Болвинерча К. Беннигтона, — Сакконеи Ванцеттенеи, Розенбергаш маран сесаган электрически гIанда тIа чакхъяьнна судебни фарсаш хIанз а йицъяланза йолча, США гражданаш боабеш хиннача Пентагонеи ЦРУ-и документаш хьагучадахарца дувзаденна гIайтта гIараш лаьгIъяланза йолча хана Малхбузено Щаранскеи Гинзбургеи процессашта гонахьа моттийта гIоттаяьча гIаро».

Город Праранерча М. Лава язду: «Ше хьанхайкаеш йола принципаш практике чакхъяхеи юххера а Къилбаседа Ирланде проблема къоастаеи йоагIар Англе премьер-министра Каллагэна СССР-а критика яле хьалхагIа».

«Сага бокъонашта тIеххьарча» керда баьннача къовсамхошка хатта ловра сона Палестина халкъа, ЮАР-еи Родезеи массаза а баьхача наха адамий бокъонаш Iалашъяра фу де лаьрхIа ба уж? — яхаш хетт ший письмо тIа город Денденонгерча Т. Шиара.

Н. КОСТРОВ,
АПН корреспондент.

Бахрейн: хувцамаш хургдий-хьогI

Ах шера болх беш хинна Бахрейна промышленность дегIайоалаяра министерства экспертий комиссе уйла дукха сатедеш йоацача выводаш тIа сецай: мехка мехкдаьтта запасаш геттара сиха кIезиглуш йоагIа. Эггара дукхагIа теача а 20 шера мара тоъаргъяц аьнна хеташ я уж. Керда скважинаш дукхагIча даькъе хIанзза а дезз йокъалий хул, хIаьта болх беш ярашка доаха мехкдаьтта шерагара шу массаза доал кIезиглу.

Юххейнсача «Iаьржача дошо» запасех эффективно пайда эцанза барг ца хилара къаьстта соцам ца бича яьнная Бахрейна правительство. Цу соцамга хьежжа паччахьалкхено тIахьожам лоаттабергба бийда мехкдаьтта даккхара, моттигерча рынкана, доазол дехьа дIакхухьийтача мехкдаьтта продукташта. Уж еррига операцеш укх тIеххьарча ханналца американски шин монополе доалахьарча «Бахрейн петролеум компание» доалахьа хиннай.

Бюджете чудоагIача деррига ахчах массаза а 70 процент совгIа хинна мехкдаьттах хьатIауха доходаш укх шера, хетаргахьа, 60 процентага кхоачаш кIезиглургйолаш я. ХьатIауха мехкдаьтта долдараш кIезигдаларо мехка кулгалхошта хьалхашка чоалхане декхар оттадаьд экономика эргаяккхара. Юрта боахам, чкъаьрий дахар, жемчужни промысел, халкъа ремеслаш санна дола Бахрейна традиционни доакъош юха дегIадоаладара уйттаеш планаш я. ЧIоагIа догдоахийла ю 85 миллиард кубически метр запасаш йола газ йоалла моттигаш хьаелларах.

Цхьабакъда цу тайпара планаш чакхъяхар политически хьисаперча йоккхийча халонашца дувзаденна да. Уж нийсъеннай доал деш йола аль-Халифа династи ший чурчен арахьарчен политике еррига а низ болча лоалахочох — Саудовски Аравех тийша хилар бахьан долаш. Хаддаш оала дош шоашка а долаш йола шоай доалахье лоархI Бахрейнах эр-Рияда доал дераша. Духхьал хьалха хиннача саудовски паччахьа Фейсала низ барах дIаьнккхар Къаман собрани, дийххар партеи гIулакхаш. Цунах кхоачам ца беш, саудовцаша шоашта декхар тIайийцад Бахрейна «оборона» Iалашъе. Цу гIулакха гIайреи тIа сихъяь хьалъеш латт Саудовски Араве тIема-фе база. Нагахьа санна «ремонт е а запасаш хьалйиза а» Джуфейрерча базе чуаха американски тIема кемашта бокъо енна хилар теркалдича, кхетаде хала дац, хIанз деш дола къамаьл Саудовски Аравена, тIаккха США-на а, хьашт долаш йола режим Бахрейне йитара хьакъехьа хилар.

Аль-Халифа династеца гаьнна хьалхагIа дезз хьадоагIаши чIоагIеи бувзамаш да Вашингтоне. Мехка чуйинна болх беш я 60 американски фирма. ВIагалъяккха ювцача Машара Корпус яхачун гIулакхашта Манаме — Бахрейна столице—болх беш ва 34 «доброволец».

Вашингтонои Эр-Риядои хьалха ца доаккхаш дац бахрейнски правительства гIулакхаш деча сфера, торговле, финансай йоккха йоаца предприятеш яхнара тIабергзабаь никъ лацар. Манама керттера улицаш къоарзъяьй банкий, торгови фирмай, офисай вывескаша. Дуккхача малхбузеневропейски американски фирмаша Гаргарча Малхбоалехьара шоай штаб - квартираш Бейрутера Бахрейнски гIайреш тIа дIайихьай. Дукха я укхаза саудовски фирмаш а. «Юс ньюс энд уорлд рипорт» яхача американски журнало яздечох, Бахрен «бухсоцача кхьчача Саудовски Аравена йоккха йоаца анклава а хинна дIаоттаргья, цун территоре тIа яхкаьй консервативни саудовцашка, шоай культура традицеш ийрча ца а йоахаш, дохна - эцара-барт вIашагIбехеи санъерден йиш хургйолаш йола предприятеш, банкаш, бараш, бийсанара клубаш».

Iаьдала учреждененца цхьана Манаме дукха да маьждигаши хьужаренаши. Из а цхьа бахьан доацаш дац. ХIанз а дьно яххача тайпара лeладеш да бахрейнски общества вахар. Судаша, масала, шоай гIулакхашта керте лоаттадераш светски законаш а доацаш, къорIеи шориIати да. Пресса, радио, телевидени дын учреждененашкахьара бизза, тIахьожам болаш я. Дезала юкъереи цу маьждигереи дIахо яьнна кхы вахар дац кхалсага.

Классови гIайнаш шаьра белгалдаьнна да Бахрейне тIагIоллара тоаденнача хIаман фасада тIехьашка а даьха уж дIахьуладе гIерташ бале а.

В. МИХИН.
(ТАСС).

КХОАНА ДЕШАРА КЕРДА ШУ ДІАДОЛАЛУ

БЕКА БОЛАЛУРГБА ГУРГАЛ

ХьатІакхаьчад дешара керда шу. Цунца дувзаденна газет дешараша дехарах республике школаш дешара кердача шерага мишта кийчъеннай дувц республика просвещене министра заместителА Л. А. ТАТИЕВАС.

ТХА ИНТЕРВЬЮ

— Кхоана дІадолалуча дешара кердача шера, — аьлар Лейла Артагановнас, — вай республикс болх беш 478 школа хургья. Парташ тІа Іоховргва 254100 дешархо.

Дешара кердача шера дика кийчо яьй республика школашка: чакхъяьккхай ремонт, эшаш йолча оборудованеца Іалашъяьй дешара кабинеташ, хьатІаззад доагор, дукха къона хьехархой тІакхийттаб педагогически коллективашта. Хьалхарча шерашка санна, укх шера а вайцига болх бе венав 600 гаргга къона хьехархо. Уж ба Пятигорске, Коломне, Ярославле, Владимире, кхыча городашка йолча педагогически институташка дийша баьнна кагирхой.

Къаьстта дика кийчбеннаб І-ча сентябрга Шаьларча № 9, Ачхой-Мартанерча № 2 йолча, ШаІамий-Юртарча, Лермонтов-Юртарча, Рошничурча, Червленерча, Яндарерча № 1 йолча, кхыйолча юкъерча школашка.

ДІадахача шераца нийсдича дикка дукхагІа хургья бераштa бІайха кхача лоаттабу школаш. Цар боарам вай республике 300-га дІакхаччал хургба.

Дешархошта мах боацаш учебникаш теларгa довлара хьакъехьа бола КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцам кхоачашбеш, укх шера хьалхарча классе деша ховшараштa мах боацаш дІадала учебникаш Іалашдаьд.

Укх шера иштта дукхагІа хургья школашкара интернаташ. ХІанз уж 26 я, цига дешаш хургда 2350 бер. ХІаьта 14 школе-интернате 5120 бера лаьрхІа моттиг я.

ДІадолалуча дешара шера хургдола кердадараш хьоахадича, белгалдаккха доагІа, дай-ноаной боацаш дисача бераштa лаьрхІа 8 шерара школа-интернат хьаеллаш йолга. Кхаъ шерагара дийтта шерага кхаччалца ха яьнна долча 520 бера даь цІа хинна дІаоттаргья из школа.

Цул совгІа, хІанз дикка тоалургда гаьна баха дешархой школе дІа-хьа кхувлара транспорт Іалашъелга а. Цу гІулакха лаьрхІа хьакъоастаяьй 19 автобус.

Цхьабакъда нийса хургдацар дешара шерага ма-йоаггІа кийчо яь яьннай аьлча. Керттерча даькъе из ала доагІа керда хьалъеш латтача школасх. Царех цхьаяраш гІишлошъерий бехкагІа болх бе йолалулга тІехьадаьннад, хІаьта цхьаяраш дІадаха дезаш кхоачамбоацараш а доахкаш эксплуатаце дІаеннай цар. Иштта, халахете а, цхьайола юрташкара школаш ма-йоаггІа квалифицированни кадрашца Іалашъе вІаштІехьдаьннадац.

Дале а, цхьаццадолча кхоачамбоацараша юхатІехьашка доаккхаргдац кхувш йоагІача тІехьенна кІоаргга знанеши коммунистически кхетамни балара шоай низ а хьинар а кходергдоацача Нохч-ГІалгІайчен хьехархой хьинар.

Хьехархо Чапанов Бексолта

Итт класс яьккха ваьлар Чапанов Бексолта. Геттара дика кхетар из математиках. Ше дІахо бергбола къахьегама никъ хержа ваьннавар хІаьтта кхийна зІамига саг. Цунна дукха безар шийна хьийха нах, царна тара хила гІертар, уж санна хьехаш хила безам бар.

Казахстане, Кустанайски областе, Макарьевка яхача юрта ворхІ шерарча дешара школе хьеха вода Бексолта. Из дар 1951 шера. Ши шу доаккх цо цига математикеи физикеи хьехаш. Ший болх кІоаргагІа ме кхетабу дикагІа кхетаду цо бераштa дешар хьехара говзали теории шийна кІезига ховш хилар.

Иштта деша вода Чапанов Кустанайски хьехархой институте. Дика дешаш чакхйоаккх цо из, бера хана дениз ше бе лаьрхІа никъ чІоагІлу цун. Цул тІехьагІа итт шера школе хьехаш болх бу Бексолтас Кустанайски областе тайп-тайпарча моттигашка, царца цхьана Кустанае а, Жуковка яхача юрта 7 шера дешара школе директор волаш а хул.

1965 шера ше ваьча Нохч-ГІалгІайчене цІавоагІа из. ХІаьта дениз Грознерча № 38 йолча юкъерча школе математика хьехаш ва Чапанов Бексолта. Ше балха воллаше а цу шерашка цо чакхйоаккх Нохч-ГІалгІай педагогически институт. Цо цІаккха а кхоачамбац шийна ховчох, массаза а кердадар, дикагІдар лаха гІерташ, из ше беча балха юкъедоаладеш хул из.

Ший предмет хьехача урокаш тІа Чапанова бераштa лу материалистически кхетам, Іилма хьехамца довзийт Іалам, адамий общество, Даьхе дукха езаргйола патриотически уйла чуйоссаю дешархошта.

Бексолта хадданза классни кулгалхо волаш хьавоагІа. ВорхІлагІча классера дениз 10 класс чакхъяккхалца кулгалдеш кхозза дешархой арехийцаб цо. Царех цхьабараш хІанз лораш, инженераш, агрономаш, кхыбола специалисташ ба. Масала, Евлоев Бахьауддин «Родина» яхача совхозе прораб волаш болх беш ва Грозненски мехкдаьтта институт чакхъяьккхачул тІехьагІа.

Дзейгов Іийсас юрта боахама институт, цун йишас Фатимас Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен университет, Насурова Розас Орджоникидзевски медицински институт чакхъяьккхай, дошо медаль йоаккхаш школа йисте а яьккха, хІанз Москве Плеханова цІерагІча институте дешаш ва Гайрбеков Руслан.

Чапанов Бексолтас хьийха, хІанз бокххий специалисташ болаш нах дукха ба. Цар хадданза бувзам лоаттабу шоай дукха везача хьехархочунца. Царна дицлац ца ховр хьакхаштa хатта, новкъостал де массаза а кийча волаш шоаштa Бексолта даь гІулакхаш, дас санна цо шоай яь йоахко.

Дукха шераш дІадахад математика хьехаш Чапанова болх бу. Цун из предмет хьехара йоккха опыт я. камаьрша дІайовзийт ший говзал кхычарна. Цун урока тІа боагІа кхыбола хьехархой, цо мишта хьех хьож.

Чапанов математиний методически объединене председатель ва. Цунгара а цу объединенегара а доккха новкъостал кхаьчад математика хьехача хьехархошта. Цига беш бола хьехам чІоагггІа накъабаьлар Полубудкина Татьяна Петровнана, Мальцева Людмила Александровнана, кычарна.

Чапанов математика дика кхетадечеи бераштa дезалургдолаш дІахьеха ховчеи хьехархоех цаІ ва. Цо доккха дакъа лоац город Грозне деша дагІача бераштa из предмет дезадалийтара тІехьарча гІулакха юкъе. Из дуккхаза а хиннав города математикий - дешархой олимпиадашка. Грозненски гороно жюрена юкъе а волаш, цо белгалбаьхаб математиках къаьстта дика кхеташ бола дешархой.

Доккха дакъа лоац Чапанова шоай школа общественни вахара юкъе а. Из дуккхача шерашка хиннав профкома председатель волаш, хІанз из школа производственни сектора председатель ва.

Бера кхоане дагалоаттаеш хьех цо ший предмет, цу уйланца бу цунна хьехам.

Бексолтийна чІоагггІа еза хет берий даьццеи-поаношцеи вІашагІкхийтта ше йоаккха ха, хьатІакхувча тІехьенна цІагІеи школеи цхьатарра хьехам бара, кхетам балара хьакъехьа царца дагавувлаш кердадар лех. Бераша цІагІа йоаккхача хана царга мишта хьажа веза, дешар Іомадара а къахьегам безабалийтара а уж мишта тІадерзаде деза дувцаш хьехам бу.

Деша хьада тІехьадусаш, дешара тІехьашка доалаш, е харцахьа лелаш бер хоаделча, цун даьцеи наьнацеи цхьана дувц берах лета из во оамал дІаяккхара гІулакх. Бер харцахьа далара овла тохк Бексолтас, из хьанца гІулакх доагІаш да хьож. Хьалох из лорзагІдалара бахьан, из нийсача новкъа далара де дезар къоастаду.

— Тхо тхоай балха тІа гІалатдовла йиш йолаш нах дац, — йоах Чапанова. — Тха гІалат духхьал тхоашка кхаьча Іац. Из Іаткъаргда хьатІакхувча тІехьенна а. Бераштa хьехаш санна, тхо тхоаш а Іомадала деза тахан вай сиха йодача заманца нийса гІа боахаш, тІехьа ца дусаш нийса никъ бара.

Иштта я Чапанова уйлаш. Из шийна ховчох кхоачам баь Іеш вац. Цо деш вай мехка а доазол дехьа а школе дешар хьехара говзалах дола литература, цига шийна корадаь дикадар ший балха юкъедоаладу.

Коммунистически общество хьалъеча хьинаре дакъа лоацаргдола нах хургболаш бераштa дешар хьехарaи царна кхетам баларaи деррига ший вахар хетадаьд Чапанов Бексолтас.

Ю. ЮСУПОВ.

Юхьанца гІа боаккхараш

28 август, № 30 йола школа, нийслагІа дола сахьат доладенна ха. Массайолча оагІораххьара школьни форма тІа а йийха школа гонахьара хьагучадувл зІамига а доккхий а бераш — дешархой. Тахан довзара вІашагІкхеташ ба уж шоай хьехархощца. ЗаггІе ек берий зовне оазаш, гІадбаха белаш ба шоай зІамагІа долча берашца баьхка дай-ноаной, шо-шоай берий прическа, коч, костюм тоаю, вокха бераштa нийса уж хоза хилийта гІерт. Хоза кийчбенна, гІадбахар юхь тІа долаш лелаш ба хьехархой а. Хьехархой а дешархой а доккха цІей да таханара ди.

ДІан-хьан бовзар дІадоладелар. ЦхьоалагІа ши класс я школе. Цу классай хьехархой ба Аничкина Марта Александровнаи, Рудометкина Анна Михайловнаи. Юкхьанцарча классай завуча Мужурьянц Валентина Ивановнас йоах:

— Марта Александровнаи Анна Михайловнаи Іалаьмате дика хьехархой ба. Эггара цар дикагІа дар — царна шоайдараш санна чІоагІа массадола бер дезаш хилар. Цар хьийха дола бераш дешарах дика кхеташи, дисциплина лакха йолаши, эхь-эздел долаши да.

— Тха школе деша дагІаш дола бераш дукхагІдараш «Пригородный» совхозерча къахьегамхой бераш да, — йоах Валентина Ивановнас. — Эггара хьалха школе хьадоагІача хана бераштa эрсий мотт эсала ховш хул. Цхьабакъда, царна кхыча бераштa нийсса мотт Іомабе гІерташ, уж тайпа бераш кхычарна тІехьадусаргдоацаш шоай ха ца кхоеш, урокаш яьначул тІехьагІа а царца багІаш, царна урокаш Іомаеш, дІакхетабеш къахьег Марта Александровнаси Анна Михайловнаси. Марта Александровнас школе хьеха 24 шу да. ХІаьта Анна Михайловнас хьеха 13 шу да. ЦхьоалагІча классерча бераштa хьеха хІана яхай хьо аьнна шийга даьча хаттара жоп а луш, Анна Михайловнас дувц:

— ЗІамига йолча хана дениз хьалхарча классашкарча бераштa хьехархо хила безам болаш яр со. Іалаьмате сакъердаме а бехктокхаме а да зІамигача бераштa хьехаш хилар. Шоай наьнага санна ладувгІ цу бераша хьехархочунга. Цхьайолча хана цхьа моллагІа дола хІама эшаш хилча «мама» аьле дош эккх царгара, цул тІехьагІа шоаш школе болга а кхийтте цІийбале бус. ЗІамига бераш — из пластелин ба. Цу пластелинах цхьаццайола хІама хьувш санна атта да зІамига бер Іомаде а дІакхетаде а.

— Эггара хьалха деша доагІача берий санна даим дог детталу тха, — йоах Марта Александровнас. — Фу нах хинна тха дешархой хьалкхувргба, вахаре фу моттиг хьалаьца дІаоттаргба — хьогІ уж, аьнна хеталу. Школа — цу берах гражданин кхевера фундамент. ЦхьоалагІча классашкарча дешархошка йист хулаш Валентина Ивановнас йоах:

— Хьамсара бераш! Тахан вай сийлахь - йоккхача Даьхенна — хьамсарча Советски Социалистически Республикай Союза дийша долаши къахьегам безаши гражданаш хила дагадолаш, къахьегама а знане а мехка бодаш бола никъ хьабеллаш гІа баккха кийчденнад шо! Цу наькъа тІа шун хьамсарен тешамеи доттагІий а новкъостий а хургда книжкаш, учебникаш. Деза а деза уж, лора а де! Эггара хьалхара дешарца бувзабенна никъ даькъала бувцаш школас лу шоана школера эггара хьалхара книжка — Букварь. Цо новкъостал дергда шоана дика деша, сакъердамеи кІоаргга чулоацам болаши долча книжкашца хьоашал тасса. Цар Іомадергда дуне, вахар довза, мел дика, мел боккха ба вай гІоза мохк, мел доккха да вай Лаьтта хьахьокхаргда шоана. Мекъал дІаьккхе тІакхувш хила дешара! ДукхагІа чукхувдаш хила знане яхача хьаста. ТІаккха хургда шох Даьхен къонгаш, мехка гражданаш.

Никъ даькъала хилба, вахар ирзе хилда, дешара камаьхал яйла шун, цхьоалагІча классера дешархой!

Бек АБАДИЕВ.

СУРТА ТІА: № 30 йолча школа цхьоалагІча классе деша ховшараш, аьттехьара бараш хьехархой М. А. Аничкинаи А. М. Рудометкинаи.

И. ПЛИЕВА сурт.

АЗ БЕЗАШ ХЕРЖАБ САЙ БОЛХ

Тахан дукха теркам тІаухийташ хІама да дешархо ший хургйола професси харжа ховргдолаш хьалхе а кийчвелга, ше вай Даьхенна эшаш вола саг хиларах йола уйла цун кер чу чІоагІъелга, къахьегама тІера волаш из хьалкхевелга. Къамаьл дещ, хьехам телаш, тайп-тайпара пайдане а сакъердаме а дола вІашагІкхетараш чакхдоахаш хьехархоша дІакхетабу кхувш боагІараш наха шоашта юкъе леладеча гІулакхех, Іилмай юхьигаш санна йовзийт производство а.

Турпала къахьегам — иштта бизза мах а беш, хоадабу халкъо хьехархочун балха лоархІам. Хьехархо из ва зІамига бер аэбукагара дениз атомах, кибернетиках, космосах дола хІамаш довзарга кхаччалца болча паькъа тІа чакхдоаккхар, вай дегашка партеца, Даьхенца бола безам, даьй гІулакха мутІахьа хилара дола нигат чІоагІдер.

Мишта хержай аз халаяле а сий долаш йола хьехархочун професси. Цунца бола безам са дег чу эггара хьалха лотабаьр я са хьалхара хьехархо З. А. Кациева. Цу дега камаьрша, бераш дукхадезаш а царца дувца ховш а йолча сага тара хила гІертар тхо — бераш. Цудухьа хургйолча професси уйлаш е се яьнначa хана сона дуьхьала латтар сай хьалхарча хьехархочун сибат. Иштта бархІ класс чакхъяьккхачул тІехьагІа со деша эттар Грозненски педагогически училище.

Кхоана юххьанцарча классашка хьалхара урок луш хургья со. Дешара шу доладалале дикка хьалха сай хургбола дешархой бахача дІа а ухаш, уж бовзаш хилар со, кІезиг-дукха дайзар хьашташ, цар даьшца-ноаношца бувзам оттабир.

Тха дезала юкъе сол хьалхагІа а хиннаб хьехархой. Иштта, Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен университет чакх а яьккха Экажкъонгий-Юртарча № 2 йолча школе математика хьехаш ва са воккхагІвола воша Іийса. Педагогически училище дийша яьначул тІехьагІа массехк шу да юххьанцарча классашка болх беш са йиша Роза а йола.

Х. БАРКИНХОЕВА,
Экажкъонгий - Юртарча № 2 йолча юкъерча школа юххьанцарча классай хьехархо.

«Из сатем боацаш хьега къа...»

Дукха къахьегам ба хьехамча хилар: сина низ дукха боабе беза цу гІулакха. Цхьабакъда моллагІчоа а могаргдац хьехамча хила. Дика мастер, тІехдина специалист хиларах доалаш дац гІулакх. Кхоачамбац «Ер-ер де!» алара. Кхоачамбац «Іомале!» яхара. Боньонца волча хьехамча эггара керттера, эггара хьалхара а чІоагІагІа а йола оагІув — ше дІахьехаш волчо шийга яхар кхетадари цунна де хари ловлга. ХІаьта ученика из де ховш хилар хьайна бІаргадайча, хьайна из хайча санна гІадваха веза.

Наурски района Калиновски совхозерча № 2 йолча юкъерча профессионально-технически училища берий аьттув баьннаб. Цар хиннав цу тайпара хьехамча. Хила а хиннав, ва а ва, массаза хург а ва, хІана аьлча хьехамча — из дунен тІа Іа мел йоаккхача хана хьа баьнна аьттув ба.

Александр Григорьевич Колодочка — производство хьеха мастер. 1964 шера венав из училище. Цул хьалхагІа колхозни кхашка гІолла трактор лелаеш хиннав, из. ХІаьта педагог Азовски индустриальни техникум йистеяьккхачул тІехьагІа хиннав цунах. ТІавийрзза Іомаяьй цо къоначa наькха хана къайленаш, хІара ше кхевечун башхалонаш, цар хьашташ, безам тІабаха хІамаш. Ший балха лаьрхІа кийчлуш дукха ха яьккхай мастера.

Массаза а цІена, хоза лелаш, шийгара а нахагара а доагІар дизза хьадехаш волча Александр Григорьевича хІанз а моллагІа хІама теркалду, мел лоадамбоацаш из дале а. Хургйолча профессе хьакъехьа бераштa дувцаш хила деза долла хІама: мастерскера, лабораторера порядок а, балха процесс ше а, кхыметтел мастера массазара костюм а. Хургболча болхлоша кхетаде деза, царна ха деза культура лакха хилар, гонахьа мел долча хІаман хьурматдар моллагІча гІулакха тІа мел лоархІаме да.

Тайп-тайпара бераш мел кхедаьд. мел Іомадаьд мастеро! Дуккхабараш хІанз шоаш а ба производстве хьалхалатташ. Из а, хетаргахьа, юххьанца дениз ший моттиг харжа, юрта боахама эшача балха професси Іомае, ше кхебераш цунна тІаберзабе мастера-педагога хайнадаь хургдолаш да. Бераш доацаш, бераща даим вувзавенна воацаш долча ший вахарах цунна вахар ца хеташ, селла чІоагІа из гІулакх цунна дезаденнадаь хургдолаш да.

— Дог, сон гІаддахе, тохалуш а хул, — яхаш дувц Александр Григорьевича, — бераш хІама кхетаде доладеннилга, машинаца безам болга, селхан техника яхар вІалла фу а я ца ховш хинна уж цун къайленашка кхача гІертилга бІаргагуш хилча.

А. Г. Колодочка группе ткъаь итт саг ва (III класса тракториста-машиниста говзал Іомаеш). Шо-шоай оамал йолаш вола ткъаь итт саг. ХІаранена дегІала ваха, кхувш воагІачо эггара чІоагІагІа сатувсаш цунна дагадоаллар хьаделларгдола дІоагІа лаха хьажал хьо. Из де вІаштІехьдоал Александр Григорьевича. Цхьа бахьан доацаш дац, цун группа нагахьа ца хуллача тайпара барт тайна, кхотаенна хилар. Цхьа бахьан доацаш дац училищерча дешархоша лелаеча социалистически яхье хьалхара моттигаш йоахаш хьайоагІар духхьал из хилар. Цхьа бахьан доацаш дац цун ученикаш шоаш хержача гІулакха мутІахьа, шоай професси дукха езаш хилар.

Во хьехархо ва ший ученикашца дІахо водаш воаца хьехархо. А. Г. Колодочка доккхал ду ший ученикех. Кхай тІа гІорбаьнна нах а хинна дІаэттаб дуккхабараш. Масала, Карагачев Владимир, Федюшкин Василий. Цхьабакъда призванега, професси чІоагггІа бе йоллагга, визза саг а хинна ше дІаоттарга бода никъ атта бац. Цхьа ученик вар Александр Григорьевича. Іумар хулийтаргья вай цун цІи. Аьннар тІара геттара дІаваьннаваркІаьнк. Милице цІагІа учете латташ вар. Из меттавоалавелга чІоагггІа лоралуши сабарцеи шийна дІатІалаьцар мастера. КхувшвоагІачун дезалца хьоашал техар, касткаста водар царцига. Дуккхаза а, цхьабакъда кІорда ца вайташ лехар зІамига саг ше. Ший терко, йоакхо еш, шийна дикадар ловш хиларах хьехархочоа дегІала вера кхувшвоагІар, профессена зІамигача сага безам тІабахийтара новкъостал дир мастера. ХІанз группе эггара дикагІа болча дешархоех цаІ ва Іумар.

Цу тайпарча кхувшбоагІараштa массаза хоабеннаб шоай хьехархочун педагогически влияне низ, талант! Вахарга бодача наькъа хІаранена путевка еннай А. Г. Колодочкас, ше кхебаьрий дегашка шийх йола цІена, дика уйла дуккхача шерашка ше вицволийтаргвоацаш чу а йоссаь.

В. САИДАЕВ,
профтехобразоване республикански управлене инспектор.

ГУЙРАНА АРАХИЙЦА ЛОТЕРЕЯ

ХІара шу тІехьагІа бахача наькха теркам дукхагІа тІаоз РСФСР ахчан - хІамай лотерейс. Шерра-шера дукхагІа дІанийду лотерея билеташ вай республике а. Иштта шу доладелча дениз ялхазза арахийцача лотерея билеташ республике дехкад 436 эзар сомах.

23—24 сентябре Краснодаре кхы тІа арахийцача гуйранарча ахчан - хІамай лотерея тираж хургья. Цун боарам хургба 18 миллион сом. ХІаране мах 30 кепиг болаш цу дерритача ахчан боараме билеташ арахийцад.

Цу лотереях ловзаергья дуккха культурнии бытовойи гІулакхашта лаьрхІа хІамаш. Царна юкъе я «Москвичи» «Жигулии» яха легковой автомобилаш, пхе маркагІа йола мотоциклаш, царца 1745 сом доаккха «Урал» М-67-36 яха мотоциклаш а йолаш, пианино, телевизораш, «Спутник-403» яха магнитофонаш, кинокамераш, тайп - тайпарча маркаех йола радиоприемникаш. Дуккханеша доахаргда пхьарсех доахкаду дошо сахьаташ, петара цхаралаш, холодильникаш, кІувсаш, спортивни тхан костюмаш, гитараш, электрически самовараш, хІамаш тега машинаш, барзкъаш дутта машинаш, пылесосаш, кхы дуккха хІамаш. Ахчан кхажамаштa юкъе хургда 500, 250, 200, 100 сома боарам бараш.

Деррига доагІаргдола хІамайи ахчани кхажамаш 6 миллиони 360 эзари да 10 миллиони 800 эзари сома боараме.

Кхаж бена яьккха телевизор, пианино, 235 сом мах бола холодильникаш кхаж бенараштa дІатергья вай республика районий центрашка ядача тикашкара. хІаьта «Москвич», «Жигули» яха автомашинаш — город Грозне горпромторга № 7 йолча тика тІара.

ХІамашта кхаж бенача сага йиш я безам хуле хІамашта меттел цар мах дІаэца. Кхажах доагІа ахчеи хІамашта меттел эца ахчеи хьаэца йиш я сберегательни кассашка. Кхаж бена хІама хьаэца йиш я 1979 шера 30 июне кхаччалца.

Лотерея билеташ дохкаш да сберегательни кассашка, тикашка, «Союзпечать» киоскашка, бувзама предприятешка, вокзалашка.

С. СМАГИН,
Гострудсберкассай Нохч-ГІалгІай республикански управлене воккхагІвола инспектор.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

«СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДАКЦЕНА КУРЬЕР ЭШ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 АВГУСТА
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Іуйранара гимнастика. 8.55 — «Моаршал да хьога, школа!». 9.25 — «Каьхаташка хьежа» яха художественни фильм. 10.55 — ДІалокх дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Ф. Коровая» (домбра). 14.30 — Мехдаьттан газовни промышленноста болхлошта лаьрхІа документальни фильмай программа. 15.05 — ДІалокх Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои йоккхача симфонически оркестра ансамбло. 15.15 — КПСС ЦК (1978 ш.) июльски Пленума соцамаш — вахаре! «Тха балха дикал». 15.45 — «Орленок» яхача телестудера къоначa корреспондентий СССР АМН членкорреспонденташа В. А. Таболинца вІашагІкхетар. 16.45 — Фильм-бераштa. «Ер я са юрт» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма 4-гІа сери. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Гаьнарча Малхбоален Іилман юкъмоттиг». 2-гІа передача. 18.45 — И.-С. Бах. «Бранденбургский концерт». 19.00 — «Вузашкеи техникумашкеи дешара керда шу доладарга». СССР лакхарчеи юкъерчеи лаьрхІа йолча образоване министра В. П. Елютина къамаьл. 19.20 — «Бродди» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гІеи, 2-гІеи сереш. (ГДР). 21.00 — «Ха». 21.30 — Л. Н. Толстой ваь 150 шу дизарга. «Лев Толстоях дола дош» яхача телевизионни дукхасерийни документальни фильма премьера. 2-гІа дакъа. 22.30 — «Телетеатр хьаьший тІаэцаш да». Калькуттски кагирхой ансамбла выступлени. (Инди) Чаккхьаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.30 — «Анаюхе» яха Іилман-популярни фильм. 17.10 — Советаши вахари. «Гудермесски района Суворов - Юртовски совета балха опытаца». 17.30 — «Кубински репортаж». Документальни фильм. 17.55 — Иштта дах тхо. «Шелковской района «Коммунтерн» яхача колхоза социальни дегІаахарах». 18.35 — «Нохч - ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсийн гІалгІайн меттала). 18.35 — «Социалистически яха дневник». 19.25 — Херсонски музыкально - драматически театра спектакль. 21.30 — «Школа директора дневник» яха художественни фильм.

I СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Іуйранара гимнастика. 8.55 — «Бродди» яха художественни телевизионни фильм. 1-гІеи 2-гІеи сереш. (ГДР). 10.35 — «Халкъий инструментий оазаш». (Балалайка). 14.30 — «ВІаши кхеташ хилара бокъо» яха телевизионни документальни фильм. 15.00 — «Шахматни школа». 15.30 — «А. С. Макаренко — педагог, йоазонхо, саг». 16.15 — К. Занделинга кулгалдеча Берлински симфонически оркестра концерт. 16.50 — «Москван москвичаши». 17.20 — «Дешара керда шу доладуш». «Бека, сакъердаме гургал». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — КПСС ЦК июльски Пленума соцамаш — вахаре! 18.30 — СССР футболах йола репортажаш. «Торпедо» — ЦСКА. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Москва). 21.00 — «Ха». 21.30 — «Интервидене фестиваль». Сопоте хиннача эстрадни иллей лауреатий концерт. (Польша). 23.00 — «Къоначар дуэт» яхача фильм-концерта премьера. Чаккхьаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.00 — «Седкъилг» яха Іилман-популярни фильм. 17.00 — «Пионерски зурмай оаз». Фильм-концерт. 17.30 — «Моаршал да хьога, школа!». НГІАССР сердалои министра М. У. Умарова къамаьл. 17.40 — «Хьехама — йоаххов теркон» яха беседа (нохчий меттала). 17.50 — «Сага дега цІенала̀х дола зІамига дувцар» яха документальни фильм. 18.05 — «Саги закони» (нохчий меттала). 18.35 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий меттала). 19.00 — «Тха обозрени». 19.45 — Турце Пачхьалкхен халкъа халхарий ансамбла концерт. 20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». 20.30 — «СибарегІеи городий архитектура». 21.00 — ДІалокх Л. Ерофеева. 21.30 — «ВорхІлагІа сигале» яха художественни фильм.

РАДИО

31 АВГУСТА

6.30 — «Хьувкъам дика хилийтара еш йола уйла». Шалински районера передача (гІалгІай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Шун дехар кхоачашду». Концерт (гІалгІай меттала). 9.15 — «Хьаькъал луши тешавети». Пропагандистах Чапсуркаевах йола очерк (нохчий меттала). 9.30 — «Кхоана дешара керда шу долалу» (эрсий меттала). 9.45 — ХІара балха денна — дикала знак! «Деша бола тешам». Назрановски автотранспортни предприятера передача (гІалгІай меттала). 16.00 — «Школьнии студенческии иллеш». Концерт (эрсий меттала). 16.30 — «Культурни шефство дегІайоалаеш». Беседа (гІалгІай меттала). 16.45 — «Коммуниста луш бола хьокхам». 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

I СЕНТЯБРЬ

6.30 — «Бурунни аренех дикагІа пайда эцар» яха беседа (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Моаршал да хьога, школа!». Концерт (нохчий меттала). 8.50 — «Социалистически яхья дневник» (эрсий меттала). 9.15 — «Мехкдаьттахой къахьегама вахта» (нохчий меттала). 9.30 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала). 9.50 — Ашараш (эрсий меттала). 17.00 — КПСС ЦК июльски Пленума соцамаш — вахаре! «Юрта боахама — механизации электрофикации» (нохчий меттала). 17.15 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала). 17.40 — «Халкъий муамаш» (гІалгІай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала). 18.30 — «Сайрийнара Грозный» яха радиовыпуск (горсете гІолла). 18.30 — Ашараш.

Хьоттам

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 23 — 28, Грозне 26 — 28 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 0 — 5 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 13 — 18, дийнахьа 23 — 28 градус йІовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурай отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05242. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6207.